ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԴ | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 5, 1911 | ԹԻՒ 31

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ. Գերմանիոյ պահանջումները, Անգլիոյ տագնապը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ. Կ. Պոլսոյ հրդեհները։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ. Հարիւր եւ մէկի գիշերը։

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ. Փոխառութեան մը հատուցումը։

ԳԻՏԱԿԱՆ. Խելագարութեան արգելումը, ձանճերու դէմ պաշտպանութիւն։

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. Երկու ծերունիները։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Մարդկային հոգին զԱստուած կը մատնանշէ, Տեղեկագրութիւն 39րդ գումարման Խորքերդի Աւետ. Միութեան Հոգեւոր Սինոդին, Տարեկան գումարում Բիւթ. Միութեան, Հայ կեանքը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄՆԵՐԸ

Վերջապէս իմացուեցան, կ'ըսէ Թայմս, Գերմանիոյ պահանջումները։ Կ'սպասուի որ Ֆրանսա Գերմանիոյ Թողու Ֆրանսական Քոնկօի ամբողջութիւնը ծուէն սկսեալ մինչեւ Սանկա գետը, նաեւ հրաժարի սեփականութեան իր ապագայ իրաւունքներէն Քոնկօի պետութեան վրայ, երբ տեւէ ժամանակ պարագաներու բերմամբ իր արդի տէրերէն առնուի այդ ընդարձակ ու կարեւոր երկիրը։ Ահա «փոխարինութիւնը» զոր Գերմանիա կը պահանջէ այն օգնութեան համար զոր Ֆրանսա Մարոքի Սուլթանին բրաւ անոր իսկ խնդրանքով, որպէս զի պահպանէր անոր վեհապետական իրաւունքները և անդորրութիւն ու խաղաղութիւն վերահաստատէր անոր երկրին մէկ մասին մէջ։ Աչխարհ վարժուած է Գերմանական խոչոր պահանջումներ լսելու։ Սակայն կարելի չէ որ առանց ծայրայեղ զարմացումի լսէ այսքան խոչոր պահանջումներ։ Արդարեւ անոնք այնքան արտակարգ են որ պիտի դանդաղինք իրրեւ լուրջ առաջարկներ նկատել։ Ինչպէս կ'ըսէ Փարիզի մեր թղթակիցը, Գերման քաղաքագէտներ կատարելապէս լաւ տեղեակ են հարկաւ թէ Ֆրանսական ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ բոպէ մը իսկ ի նկատ առնել զանոնք։ Նոյնքան ալ տեղեակ են հարկաւ թէ Բրիտանական ոչ մէկ կառավարութիւն կարող է հաւանիլ որ այդքան մեծ փոփոխութիւն կատարուի զօրութիւններու հաւասարակշռութեան մէջ Ափրիկէ, նոյն իսկ եթէ այսպիսի փոփոխութեան մը հաւանելու չափ տկար Ֆրանսական կառավարութիւն մը գտնուէր։ Աչխարհացոյցին վրայ ակնարկ մը նետել և Ափրիկեան քաղաքականութեան վրայ չատ տարրական ծանօթութիւն մը ունենալ բաւական են ըմբռնելու համար թէ հողային այսքան ահագին տարածութեան մը փոխանցումը, զոր Գերմանիա կը թուի թէ կ'ուզէ ի գլուխ հանել իր ու Ֆրանսայի միջեւ կնքելի կարգադրութեամբ մը, ո՛րչափ պիտի վնասէ ուրիշ տէրութիւններու չահերուն, և ի մասնաւորի անոնց որ ամենամեծ կարեւորութիւն ունին Բրիտանական պետութեան համար։ Գերման քաղաքագէտներ անշուշտ կը հասկնան թէ, երբ Անգղիոյ Վարչապետը կը խօսի այնպիսի ոճով մը որով Մր. Էսքուիթ Ճուլ. 6ին խօսեցաւ Ներհրդարանին մէջ, լուրջ նչանակութիւն ունին անոր խօսքերը։ Վարչապետն այն օրը ըսաւ թէ Բրիտանական կառավարութեան կարծիքով արդէն նոր կացութիւն մը յառաջ եկած է Մարոքի մէջ։ Եւ ուզեց որ որոչ հասկցուի այդ։ Ցարեց նաեւ թէ այդ նոր կացութեան մէջ «կարելի է որ ապագայ դէպքեր Բրիտանական չահերուն վրայ աւելի ուղղակի կերպով ազդեցութիւն գործեն քան զոր գործուած է մինչեւ ցայսօր։» Եւ վստահութիւն յայտնելէ ետեւ թէ դիւանագիտական քանակցութիւնը լուծում մը պիտի գտնէ, յայտարարեց թէ «մենք մեր կողմէ ամէն ուշադրութիւն պիտի ընենք այդ չահերուն պաչտպանութեան, ինչպէս և դաչնագրով ստանձնուած մեր պարտականութիւններուն՝ հանդէպ Ֆրանսայի։» Այդ յայտարարութիւնը եղաւ, երբ դեռ զազափար իսկ չունէինք թէ Գերմանական յաւակնութիւնները ի՛նչ համեմատութիւններ պիտի ստանային։ Այդ յայտարարութիւնը եղաւ Գերման Թնդանօթակրին Ակատիր ղրկուելէն անմիջապէս ետեւ, և անտարակոյս ուղղակի այդ միջադէպին ակնարկելու նպատակով՝ հակառակ Գերման կէս պաչտօնական սա յայտարարութեան թէ Մարոքեան փակ նաւահանգստի մը մէջ Փանթերի ներկայութիւնը բոլորովին առժամանակեայ հանգամանքով է։ Պէտք չկայ ըսելու թէ Վարչապետին յայտարարութիւնը ա՛լ աւելի կը պատչաճի այժմու զարմանալի իրադարձութեան։

Երկու օր յետոյ Թայմս հետեւեալը գրեց նոյն նիւթին վրայ. Մր. Լոյտ Ճորճի պարզ, կարուկ և դիւանագէտի վայել ակնարկութիւնը, զոր սեղանաւորներու հացկերոյթին մէջ ըրաւ Արեւմտեան Ափրիկէի վերաբերեալ Գերմանական պահանջումներուն պատճառով յառաջ եկած Եւրոպական կացութեան նկատմամբ, ամէն Անգլիացիի կողմէ ոյժ պիտի գտնէ առանց կուսակցական խտրութեան։ Անցեալ օր այդ պահանջումներուն սարսափելի բնութիւնը ծանօթացնելու պահուն ուշադրութիւն հրաւիրեցինք անոնցմով ցոյց տրուած յաւակնութեան ծայրայեղ ծանրութեան վրայ։ Այդ պահանջումներով Գերմանիա կ'ուզէ այնպիսի զիջումներ որոնք ամենեւին համեմատական չեն այն չահերուն զորոնք կարող և պատրաստ է ինք զոհել։ Այս երեւոյթը ինքնին բաւական ծանր է, բայց որովհետեւ ներկայ ձեռնարկը համանման քանի մը փորձերու վերջինն է լոկ, ա՛լ աւելի ծանր է այն լոյսը զոր կը սփռէ Գերման դիւանագիտութեան բովանդակ մեթոտին ու նպատակին վրայ... Ոչ Ֆրանսա, ոչ ալ Մեծ Բրիտանիա կրնան բոպէ մը իսկ ի նկատ առնել Գերմանական առաջարկները առանց խոստովանելու թէ չարաչար պարտուած են Գերման պետութենէն։ Այդպիսի դիտաւորութիւն չունին մեր Ֆրանսացի դրացիները,

ոչ ալ մենք։ Մր. Լոյտ Ճորճ կատարելապէս հասկցուց զայս անցեալ գիշեր։ «Եթէ յանկարծ բերուինք այնպիսի կացութեան մը առջեւ,» ըսաւ, «ուր խաղաղութեան պահպանումը կարելի ըլլայ միայն լքանելով այն մեծ ու բարերար գիրքը զոր Մեծ Բրիտանիա ձեռք բերած է զարաւոր գիւղացնութիւններով ու մեծագործութիւններով, կամ թոյլ տալով որ Մեծ Բրիտանիոյ հանդէպ արհամարհական գիրք մը բռնուի երբ անոր կենսական չահերը վտանգի մէջ են, այն ժամանակ կ'ըսեմ ու կը չեչտեմ թէ այդպիսի գնով խաղաղութիւն մը անհանդուրժելի նախատինք պիտի ըլլայ մերին նման մեծ ազգի մը համար։»

ԱՆԳԼԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թայմս անցեալ չաբաթ օր սապէս գրեց. Քաղաքական կացութիւնը երէկ յուզիչ երեւոյթ մը սաստկաւ։ Մր. Պալֆուր և Լորտ Լէնստաունն վարչապետէն նամակ մը ընդունեցան սա իմաստով թէ ի հարկին կառավարութիւնը Թագաւորին խորհուրդ պիտի տայ իր առանձնաշնորհը գործածել՝ խորհրդարանի օրինագիծը իր նախնական ձեւով հրատարակելու համար, և թէ Թագաւորը յայտնած է որ իրեն պարտք կը համարի ընդունիլ այս խորհուրդը և ըստ այնմ գործել։ (Այսինքն նոր Լորտեր անուանել, այնպէս որ կառավարութիւնը մեծամասնութիւն ստանայ Լորտերու ժողովին մէջ։)

Առաւօտուն նախարարներու խորհուրդը զբաղեցաւ այն տնօրինութեամբ զոր երկու չաբթի պիտի ընէ, երբ խորհրդարանի օրինագծին բարեփոխումներն ի նկատ առնէ։ Խնդիրը դեռ վերջնապէս կարգադրուած չէ, բայց գաղջին ներկայ դիտաւորութիւնն է, կը կարծուի, առաջարկել որ Լորտերու հակառաջարկներուն նկատառումը չաբաթ մը յետաձգուի, կառավարութիւնը հաստատ որոշած է օրինագիծը երեսփ. ժողովէն դուրս չհանել մինչեւ որ երաշխաւորութիւն մը չստանայ Լորտերու ժողովին մէջ գտնուող ընդդիմադիրներու պետերէն թէ օրինագիծը պիտի քուէարկուի այն ձեւով որով ի վերջոյ պիտի ներկայացուի ժողովին, կամ մինչեւ որ նոր Լորտերու անուանումով Լորտերու ժողովին մէջ իսկ մեծամասնութիւն չստանայ քուէարկել տալու համար օրինագիծը։

Ընդդիմադիրներու պետերը երէկ երկու ժամ գումարեցան Լորտ Լէնստաունի բնակարանին մէջ և երեկոյին հրատարակեցին թէ հետեւեալ նամակները կարդացուեցան ժողովին մէջ. «Սիրելի Լորտ Լէնստաուն, Ներփակ կը ղրկեմ պատճէնը նամակին զոր Մր. Պալֆուրի ղրկած եմ։ Ձերդ անկեղծօրէն Հ. Հ. ԷՍՔՈՒԻԹ։ (Պատճէն) Սիրելի Մր. Պալֆուր, Բարեկրթութեան և արդարութեան պարագ կը համարիմ, երբ դեռ ոեւէ որոշում չէ հրատարակուած, ձեզի ծանուցանել թէ ի՛նչպէս կը նկատենք քաղաքական կացութիւնը, երբ խորհրդարանի օրինագիծը, իր արդի ձեւով, երեսփ. ժողովին վերադառնայ, պիտի ստիպուինք ժողովէն խնդրել որ մերժէ Լորտերուն հակառաջարկները։ Այդ պարագային, երբ հարկ տեսնուի, կառավարութիւնը թագաւորին խորհուրդ պիտի տայ իր առանձնաշնորհը գործածել՝ իրրեւ օրէնք հրատարակելու համար օրինագիծն այն նոյն ձեւով որով ելաւ երեսփ. ժողովէն։ Ն. Վեհափառութիւնը բարեհաճած է յայտնել թէ իրեն պարտք պիտի համարի այդ խորհուրդն ընդունիլ և ըստ այնմ գործել։ Ձերդ անկեղծօրէն Հ. Հ. ԷՍՔՈՒԻԹ։ Ժողովին մէջ չատեր խօսեցան, բայց որոշում չարուեցաւ։ Կը կարծուի թէ խորհրդակցութիւնը ամենայն հաւանականութեամբ պիտի վերսկսի այն յայտարարութենէն ետեւ, զոր վարչապետը պիտի ընէ երեսփ. ժողովին մէջ։»

Այդ է պաշտօնական զեկոյցը, բայց կարելի է անպաշտօն կերպով ըսել թէ ներկայ էին իբր 170 Լորտեր։ Լորտ Լէնստաուն ժողովին պարզած է խնդրին երկու կողմերն ալ, ցոյց տալով թէ ահա յայտնի է որ խորհրդարանի օրինագիծը պիտի քուէարկուի, և թէ ուստի կը սկսայ ինկատ առնել սա հարցը թէ յատկապէս ընտրուած Ազատական Լորտերու օգնութեա՞մբ քուէարկուելու է թէ առանց այդպիսի արտասովոր օգնութեան։ Ըսուեցաւ թէ ընդդիմադիրներու փափաքն էր նախ արդելել օրինագծին քուէարկումը և երկրորդ, եթէ տեսնուէր թէ առ այժմ անկարելի է անոր արգելումը, արդելել ուրիշ տնօրինութիւններու՝ ինչպէս Իրլանտայի ինքնօրինութեան քուէարկումը, որ կրնայ տեղի ունենալ չնորհիւ անոր գործադրման։ Եթէ Լորտերու մասնաւոր անուանումը խափանէր ասոնց մին կամ միւսը, կը փոխուէր խընդիրը։ Բայց եթէ Լորտերը անուանուին, ոչ խորհրդարանի օրինագծին քուէարկումը պիտի խափանուի, ոչ ալ Իրլանտական ինքնօրինութեան նման տնօրինութիւններու քուէարկումը, մինչդեռ միեւնոյն ժամանակ Թագաւորին առանձնաշնորհը կիրարկուած պիտի ըլլայ և այնպիսի քայլ մը առնուած որ ողբալի է։ Այսպիսի նկատումներ պարզուեցան, կը կարծուի, Լորտ Լէնստաունի կողմէ, որ ժողովականներու մաքին մէջ տարակոյս չձողուց թէ իր կարծիքով ոչնուս «ազատ գործիչներ» են ընդդիմադիրները, այլ պարտին տե-

ղի տալ գերագոյն ոյժի առջեւ։ . . . Ժողովը երբեմն փոթորկեցաւ և սաստիկ ընդդիմացաւ Լորտ Լէնստաունի տեսութիւններուն։ . . . Սակայն տեղի կայ կարծելու թէ այս գաղափարէն եղողներ փոքրամասնութիւն կը կազմէին, ըստ ոմանց իբր 50 հոգի միայն։ Անոնց թիւը կրնայ ասկէ ալ աւելի ըլլալ, բայց յայտնի է թէ Լորտ Լէնստաունի ոյժ տուողները վճռապէս մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Կ'իմացուի թէ Լորտին տեսութիւնները ջերմապէս պաշտպանուած են Լորտ Սէյնթ Էլմինէ, Լորտ Քըրզընէ և Նորֆոլքի դուքսէն։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ

Հ. Ս. Պ.

ՄԵՐ լրաբաժնին մէջ անցեալ չաբթու տեղեկութիւն տուինք կիրակի, Սահմանադրութեան վերահաստատման տարեդարձի օրուան, մեծ հրդեհին ու յաջորդ օրերու փոքր հրդեհներուն վրայ։ Այս աղէտներուն պատճառով ազգային տօնի օրը մայրաքաղաքիս հազարաւոր բնակիչներուն համար եղաւ օր մը մեծ կորուստի և նեղութեան, իսկ ամէնուս համար օր մը անձկութեան։ Շատերու ենթադրութիւնը, ուղի՛ղ թէ սխալ, սա եղաւ բնականապէս թէ հրդեհները հրձիգներու գործ էին։ Այս յառաջ բերաւ սա զգացումը թէ մայրաքաղաքին ոչ մէկ մասը զերծ է այդ ոճրագործներուն կործանարար գործէն։ Այս կասկածը թերեւս զօրութիւն ստացաւ սա իրողութենէն թէ հրդեհը տարեդարձի օրը ծագեցաւ և քաղաքական պատճառով։ Սակայն հրդեհները աւելի կը պատահին այն օրը երբ հրթիռներ կ'արձակուին առատօրէն և երբ զօրաւոր հովը արագ կը տարածէ բոցերը։ Թէ արդեօք հրձիգութիւնը ոեւէ դեր ունի՞ հրդեհին սկզբնաւորման ու ծաւալման մէջ՝ կրնայ կառավարութեան թողուիլ ապահովապէս, սա վստահութեամբ թէ՝ եթէ ոեւէ ոք այս դիւական արարքով յանցաւոր դառնայ, խիստ պատիժ պիտի կրէ։

Բնական է այս պահուս մտածել նախորդ հրդեհներուն վրայ որ տեղի ունեցած են մայրաքաղաքիս մէջ։ Երկայն է անոնց շարքը, և թերեւս արդի ժամանակներուն մէջ ուրիշ ոչ մէկ մեծ քաղաք այքան յաճախ ճլնաւած է մեծ հրդեհներէ։ Վերջին մեծ հրդեհն էր մայրաքաղաքիս Ջըրչըր Թաղին հրդեհը, որ տեղի ունեցաւ 1908ի ամառը և որ ըսուեցաւ թէ 1,500 չէնք այրեց։ Անցեալ չաբթուանին հաւասարող հրդեհ մը գտնելու համար ետ երթալու ենք մինչեւ 1870 թուականը, երբ Բերայի երկու երրորդը այրեցաւ։ Այն ժամանակ մոխիր եղան 7,000 չէնք և դրամական կորուստը $5\frac{1}{2}$ միլիոն ոսկի եղաւ։ Բրիտանական Համայնագիտակը մեծ հրդեհներու իր ցանկին մէջ կը յիշէ Պոլսական միայն մէկ ուրիշ հրդեհ նոյնքան մեծ, որ 1816ին Օգս. ամսոյ մէջ պատահած է և 12,000 տուն ու 3,000 խանութ այրած՝ մայրաքաղաքիս ամէնէն գեղեցիկ մասին մէջ։

Այդ ցանկին մէջ կան ԺԸ դարու 8 հրդեհ, առաջինը 1729ին և վերջինը 1799ին պատահած և երկուքին մէջ 10,000ական կամ աւելի իսկ տուն այրած։ Այս թիւերն հաւանօրէն չափազանցուած են, վասն զի այժմեանէն պակաս հոգ կը տարուէր այսպիսի վիճակագրութիւններ ճշտելու համար։ Թէ ո՛րքան դիւրին են այսպիսի չափազանցութիւններ՝ յայտնի է անցեալ չաբթուան ոմանց յայտարարութենէն թէ 20,000 տուն այրեցան։

Այս հրդեհներուն ամէնէն ահաւորը պատահեցաւ 1756ին, երբ Պոլսոյ երկու երրորդը կործանեցաւ։ Հէմըր պատմիչը չատ լաւ նկարագրած է զայն։ Հրդեհն սկսաւ Սիրքէճիի անդիի կողմը Սէրայպուրնուի պալատան մօտ, և հիւսիսային զօրաւոր հովով մը արագ տարածուեցաւ։ Զայն կասեցնելու ամէն ճիգ ի դերեւ ելաւ։ Ջրհանները այսօրուանիններէն վար էին և քաղաքիս մէջ ջրի խողովակներ չկային, ինչպէս կան հիմա։ Մեծ ճիգ թափուեցաւ Մեծ Եպարքոսին ապարանքը ազատելու համար, բայց ի զուր։ Ապա կարծուեցաւ թէ Այա Սոֆիայի մզկիթը թուրմ մը պիտի ըլլայ սուրացող բոցերուն առջեւ։ Սակայն գմբէթին կապարը հալեցաւ տաքէն և կրակը լափեց նուիրական չէնքին ներքնակողմը։ Բոցերը կասեցնելու ամէն ջանքեր լքուեցան և բոցերը ամէն ուղղութեամբ ծաւալեցան։ Ենիչէրիներու ամբողջ գունդ մը պաշարուեցաւ հրդեհէն և ամբողջովին այրեցաւ։ Աւտնց ճիչերուն միացան միեւնոյն ազէտին ենթարկուած կիներու և տղայոց ճիչերը։ Շատեր իրենց տուները վազեցին արժէքաւոր առարկաներ ազատելու յոյսով և զոհ եղան բոցերուն։ Հրդեհն իր արշաւը չդադրեցուց մինչեւ որ Մարմարայի եղերքի պարիսպը հասաւ։ Ինչպէս կը պատահի սովորաբար, եղան ոմանք որ առիթէն օգտուելով թալանի ձեռնարկեցին։ Հրամայուեցաւ այդպիսի ձեռնարկի մէջ բռնուողները բոցերուն մէջ նետել։ Սակայն այս պատժի սպառնալիքն անդամ բաւական չեղաւ այդ կարգի ոճիրներու առջեւն առնել։ Երբ վերաշինութեան գործն սկսաւ, ուրիշ հրդեհ մը ծագեցաւ և նորակառոյց չէնքերը այրեց։ Սուլթան Օսման ուղեց փողոցները լայնցնել և այս

կերպով քաղաքին առողջապահական պայմանները բարւոքել, բայց ստիպուեցաւ տեղի տալ ժողովրդին, որ կը թախանձէր իրենց յանձնել իրենց նախորդ հողերուն ամբողջ տարածութիւնը։

Լոնտոն քաղաքը գրեթէ ամբողջովին հրկիզուեցաւ 1666ին։ Բայց ի վերջոյ այդ աղէտը օրհնութիւն մը եղաւ։ Նախորդ տարին ժանտախտ մտած էր քաղաքը, և 6,000 հոգի մեռան մէկ շաբթուան մէջ։ Երբ քաղաքը վերաշինուեցաւ, լայն փողոցներ բացուեցան, և թէեւ ժանտախտն յաճախադէպ էր նախորդ տարիներուն մէջ, ոչ եւս հաճախակ եղաւ այնուհետեւ։ Ուրիշ իմաստուն քան մը եւս կատարուեցաւ այն ժամանակ։ Սըր Հըրդարանը սա օրէնքը հաստատեց թէ «քաղաքին և չրջակայից բոլոր չէնքերուն արտաքին կողմը ամբողջովին աղիւսէ կամ քարէ պիտի ըլլայ, բաց ի դրան և պատուհանի չրջանակներէ։» Հարկաւ աղիւսէ կամ քարէ չինելն աւելի մեծածախս է քան փայտէ չինելը, և վերջին հրդեհէն այրած բնակարաններու տէրերէն չատին աղքատութիւնը նկատելով դժուար կը թուի պահանջել որ չինութեան համար սուղ ատաղձ գործածեն։ Այսու ամենայնիւ վերջի վերջոյ այդ է իմաստութիւնը։ Լոնտոնի համար ըսուած է թէ խոշոր հրդեհներու յաճախումը անոր նախորդ պատմութեան նշանաւոր մէկ հանգամանքն էր, այսինքն 1666է առաջ։ Եւ Ռուսական քաղաքներու մէջ, ուր տուները գրեթէ ամբողջովին փայտաչէն են և իրարու մօտ կամ կից, կ'ըսուի թէ միջին հաշուով տուներուն մէկ եօթներորդը կ'այրի ամէն տարի։

Վերջին հարիւրամեակի ամենամեծ հրդեհն եղաւ Շիքագոյի 1871ի հրդեհը, երբ 17,450 չէնք այրեցան, այսինքն քաղաքին մէկ երրորդը, որոնց մէջ կային ամենամեծ ու ամենասուղ չէնքերէ չատեր։ Անպատսպար մնացին 98,860 հոգի և բոցերու զոհ եղան 250 անձեր։ Գիչերային հապչտապ փախստեան պահուն ընտանիքները ցրուեցան և երբեմն երկար ժամերէ ետեւ կրցան ծնողք իրենց կորսուած զաւակները գտնել։ Դրամական կորուստը 44,500,000 ոսկի հաշուուեցաւ, որու հաղիւ կէսը ապահովագրուած էր։ Այրածներուն տեղ երեք տարիէն ուրիշ չէնքեր չինուեցան նոյնքան մեծութեամբ և կրկնապատիկ արժէքով։ Կը սիրենք յուսալ թէ մայրաքաղաքիս մէջ ալ չուտ պիտի լրացուին այրած թաղերուն վերաշինութեան կարգադրութիւնները։

Գոհունակութեան արժանի է որ չէնք ու կահ-կարասի ապահովագրելու սովորութիւնը սկսած է ընդհանրանալ։ Կրնայ մէկը յիսուն տարի ապահովագրին վճարել և երբեք հրդեհի կորուստ չկրել։ Սակայն վտանգը միշտ կայ, և իմաստութիւն է անոր դէմ նախահոգ ըլլալ։ Վատահելի ամէն ընկերութիւններ միեւնոյն սակը կը պահանջեն և կը չահին ալ, ապա թէ ոչ՝ պիտի չընէին այս գործը։ Աչխարհի ապահովագրական ընկերութիւնները 1897ին, 1898ին և 1899ին տարեկան իբր 143 միլիոն ոսկի գանձեցին իրենց ապահովագրեալներէն և 70,600,000է մինչեւ 98 միլիոն ոսկի վճարեցին հրդեհի վնասներու համար։ Կը տեսնուի թէ ո՛րչափ մեծ չահ ունեցան։ Միաց. Նահանգներուն մէջ ընկերութիւնները այդ նոյն տարիներուն աչխարհի բոլոր միւս ընկերութիւններուն գանձած ապահովագինին կրկինէն աւելի գանձեցին և անոնց վճարածին կրկինէն աւելի վնասի հատուցում ըրին։ Կրակն է թշնամի մը, որու դէմ նոր ապահովութիւններ կը փնտռէ չարունակ մարդկային հնարամտութիւնը։ Կ. պոլսոյ հրչիջոյց գունդերու կազմը չատ բարւոքուած է, սակայն դեռ պէտք ունի աւելի բարւոքուելու։ Կամաւոր ջրհանկիրները իրենց փոքրիկ ջրհաններով, զոր ուսերու վրայ կը տանին վազելով, լաւ գործ կը տեսնեն, և սակայն խաղալիկ պիտի համարուէին Եւրոպական կամ Ամերիկեան քաղաքներու մէջ։ Զինուորական հրչիջոյցները աւելի գործ կը տեսնեն, բայց ասոնք ալ գրեթէ ամբողջովին կախում ունին Տէրքոզի ջրին ճնշողական ոյժէն։ Բարձր չէնքերու հասնելու կամ հեռուէն ջուր բերելու համար յատկացուածական ճնշում պէտք կ'ըլլայ չատախս։ Ամերիկեան քաղաքներու մէջ չոգեչարժ ջրհաններ կան՝ միշտ չոգիի վրայ պահուող։ Զանոնք քաչող ձիերն այնպէս կրթուած են որ անմիջապէս իրենց տեղերը կը վազեն երբ հրաւէրի զանգակը հնչէ, և րոպէ մը չանցած՝ լայն կը բացուին ջրհանատան դռները և կը մեկնի ջրհանը։

Հրդեհը ծանուցանելու դրութիւնն ալ պատուական է։ Քաղաքին ամէն կողմը որոշ տեղեր զանգակներ կան, և հրդեհի առաջին նշանին վրայ մէկը կ'երթայ, կը կոխէ կոճակ մը, որ կը հնչէ հրչիջոյցներու կեդրոնական պաչտօնատան մէջ։ Զանգակը ցոյց կու տայ միանգամայն հրդեհի փողոցին թիւը, այնպէս որ հրչիջոյցները կ'իմանան թէ ո՛ւր պիտի երթան։ Աղդարար զանգակի նմանօրինակ փոքրիկներ հաստատուած են նաեւ դպրոցներու և հանրային չէնքերու մէջ։ Ինքնաչարժ զանգակներ ալ կան, որոնք երբ այսինչ աստիճան տաքնան՝ կ'ակսին ինքնին հնչել։

Ապա կան հրչիջոյց դիւրատար անօթներ կամ գործիքներ ածխային թթու արտադրող, որով կը

մարի կրակը։ Կան ոստումի յատուկ ուռկաններ, երկաթ չրջանակի վրայ հաստատուած կլոր ուռկաններ, զոր տասը տասներկու մարդիկ կը բռնեն՝ վերի յարկերէ վար ցատկողները ընդունելու համար։ Այսպէս չատ կերպերով կը նուազեցուին հրդեհի վտանգները, բայց չեն կրնար բոլորովին խափանուիլ։ Լոնտոնի մէջ 1900ին 4,529 հրդեհ ծանուցուեցան, որոնց միայն 154ը կարեւոր էին, ասոնց ալ հաւանօրէն մեծ մասին մէջ մեկերկու չէնքէ աւելի չայրեցան,

Չենք կրնար խորհիլ մայրաքաղաքիս հրդեհնեբէն յանկարծակի բոլոր իրենց ունեցածը կորսնցնող բազմաթիւ դժբախտներուն վրայ՝ առանց միտք բերելու մեր Տէրոջ սա խօսքերը. «Երկրի վրայ ձեզի գանձեր մի դիզէք, ուր ցեցը ու ժանգը կ'ապականեն, և ուր գողերը պատ կը ծակեն ու կը գողնան։» Եթէ մեր Տէրը վայաչէն բազմաթիւ տուներով քաղաքի մը մէջ ապրէր, պիտի ըսէր թերեւս, «ուր հրդեհները կը լափեն։» Չկայ բան մը որ անաւոր հրդեհէ մը աւելի զգայնէ մեզի երկրաւոր սեփականութիւնը։ Երկնից մէջ դիզուած գանձերու համար պէտք չկայ ապահովագրութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՒԻՒՐ ԵԻ ՄԷԿԻ ԳԻՇԵՐԸ

(Փրոֆ. Ճէյմս Մ[illegible]ը)

Քանկիքիչընկլոնի Մարտ 18ի թիւին մէջ Հէնրի Տրըմմընտի Նոր Կտակարանին մասին գրուած յօդուածը չատ չիտակ ու հետաքրքրական ըլլալով՝ կը յիշեցնէ ինծի քանի մը մանաւոր յատկութիւններ, որոնք յօդուածը կարդացողներու գոնացում կրնան տալ։ Կրնամ մասնաւորապէս բացատրել դիրքին սկիզբի պարագ էջին վրայ Հէնրիի ձեռագիրով գրուած հետեւեալ արձանագրութիւնը.

«101ին
ի չէլսֆոկ
Կլասկօ, Փետր. 24, 1874»

Այս կը վերաբերի յիշատակելի միջադէպի մը, որ տեղի ունեցաւ Մր. Տ. Լ. Մուտիի Սկովտիա ըրած առաջին այցելութեան պահուն. Թուականի մը՝ որ երկար ատեն յիշուեցաւ Կլասկոյի մէջ իբրեւ «հարիւր և մէկի դիշերը.» ահա ատկէ կու գայ այդ էջին ձակատը գրուած թիւը։

Առաքելութիւնը քանի մը չաբաթէ ի վեր մեծ յաջողութեամբ յառաջ կ'երթար Էտինպուրկի մէջ, և մասնաւոր նկատումով էր որ գործօղութեան կեդրոնը Կլասկօ փոխադրել խորհուեցաւ։ Ահա այս նպատակով փորձի ժողովները գումարուեցան Արեւմտեան քաղաքին մէջ, ասոնցմէ էր երիտասարդներու յատուկ իրիկուան ժողովը։ Ասոր համար Էտինպուրկի Նիւ Դոլէյճէն Աստուածաբանական Ճեմարանի վեց ուսանողներ հրաւիրուեցան։ Ժողովները տեղի ունեցան Իւնիթէտ Փրէյսի Ժողովական Եկեղեցիին մէջ և երիտասարդներու մեծ բազմութիւն մը ներկայ գտնուեցաւ։

Էտինպուրկի Պարքլէյ եկեղեցիին երէց Վեր. Տր. Ճ. Հ. Ուիլսըն կը նախագահէր ժողովին, ու ինք կարճ ուղերձ մը խօսելէ ետքը վեց ուսանողներն ալ եռեւէ եռեւ խօսեցան ու ապաւորութիւնը երթալով կը խորունկնար։

Մր. Մուտի ժողովին առաջին մասին չէր կրցած ներկայ գտնուիլ՝ քաղաքին մէջ ուրիշ տեղ մը զբաղած ըլլալով, բայց քիչ մը ետքը եկաւ Քաղաքապետ Քէյրնզի հետ, և իրայ վիճակը բնազդաբար ըմբռնելով, առանց ինք ալ ուղերձ ընելու՝ սկսաւ հետաքրքիր հարցնողներու հետ խօսակցիլ։ Առջեւի նստարաններուն վրայ նստողները հանեց և բազմութեան մէջէն Քրիստոսը ընդունիլ ուզողները յառաջ գալու և պարապ նստարաններուն վրայ նստելու հրաւիրեց։ Նոյն պահուն խորունկ ան մը ազդեց ժողովին մէջ և աւետարանիչը իր լուրջ ու քաղցր ոտիպումներով սկսաւ քաջալերել ունկնդիրները։ Սկովտացիներ այս տեսակ ձեւերէ կը խրտչին, ու երիտասարդներ մասնաւորապէս՝ ամէնէն ետքը կու գան այս մասին։ Բայց նորէն ալ սկսան մէկիկ մէկիկ գալ ու պարապ նստարանները լեցնել։ Եռանդագին ձայնը դեռ կը չարունակէր համոզել ու ստիպել, որով աւելի չատեր կու գային եկեղեցիին տարբեր անկիւններէն ժողովուրդին մէջէն իրենց ճամբայ բանալով։

Ես որեւէ ուրիշ մէկ ժողովի մէջ Աստուծոյ ներկայութենէն այսչափ որոշապէս զգալի տպաւորութիւն մը չէի կրած։ Երբ վերջապէս, իբր թէ աստիճ մէկ հովէ, բոլոր ունկնդիրները կարծես չարժեցան՝ կը յիշեմ թէ դէպ ի բեմը դարձայ ու երեսներս ձեռքերովս ծածկեցի։

Առաջ եկողներուն ընդ ամէնը 101 էին, ու հոն աւետարանիչին առաջնորդութիւնով իրենց հրապարակային խոստովանութիւնը ըրին։ Անոնք ընդհանուր առմամբ բարձր դասակարգէ մարդիկ էին, և պատճառներ չունիմ տարակուսելու թէ անոնցմէ ոմանք Սկովտիոյ Արեւմտակողմը և ուրիշ տեղեր Քրիստոնէական կեանքի և գործի մէջ կարեւոր դիրքեր բռնեցին։

Այս կարգի ժողովներ չարունակաբար տեղի ունեցան անկէ ետքն ալ, ու երիտասարդներու յա-

տուկ այս ժողովները Մր. Մուտիի գործին մասնաւոր մէկ հանգամանքը հանդիսացան։ Բայց այս պատմած ժողովս առաջինն էր ու մեծ եղաւ անոր նշանակութիւնն ու ազդեցութիւնը։

Այդ իրիկուն Էմինպուրկի այդ վեց ուսանողները իրենց պանդոկը գացին, բայց չատ չկրցան քնանալ։ Առտուն Հէնրի Տրըմընտ պանդոկէն դուրս եկաւ ու մասնաւոր տեսակ վեց հատ Նոր Կտակարաններ բերաւ, որոնց իւրաքանչիւր տպագրուած թերթին քով հատ մըն ալ անտիպ, սպիտակ թերթ մը կար։ Այդ վեց Նոր Կտակարաններէն մէկը ինք առաւ և միւսները իր ընկերներուն նուիրեց առաջին երեսին վրայ իւրաքանչիւրին անունները և նշանաբան-համարներ գրելով։ Վերոյիշեալ յօդուածին մէջ անուն մը զանց առնուած էր, այն է անունը Ճէյմս Պրաունի, որ չատ տարիներ կլասկոյի երկրը ու միչտ Հէնրի Տրըմընտի մտերիմ բարեկամներէն եղած է։

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՓՈԽԱՌՈՒԻԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ

(Ալֆ. Լուէն Կըմկ)

ՈՒԱԼԷՍի համար մատներուն մէջ բռնած կապոյտ թուղթի կտորը չատ բան կ'արժէր, որովհետեւ այն Մորթիմըր Պէնթընէ ատոքագրուած վճարագիր մըն էր։ Մորթիմըր Պէնթըն կրէյմոնթի ամէնէն հարուստ մարդն էր ու իր ատորագրած այս թուղթով վճարած կ'ըլլար Ուալէսի դպրոցական և միւս բոլոր ծախքերը, որովհետեւ Ուալէս չատ փափաքով առեւտրական վարժարան մը մտած էր ուսում առնելու համար։ Ուալէս քիչ մը անճարակ ու անբարեձեւ կերպով մը չնորհակալութիւն յայտնեց Մր. Պէնթընի այս օգնութեան համար, որ երկուքին կողմէ ալ իրը փոխառութիւն կը հասկցուէր։

«Շատ բան է այս ինձի համար Մր. Պէնթըն,» ըսաւ Ուալէս այնպիսի պարզասրտութիւնով մը որ չատ հաճելի էր ծերունիին «և երբ գործի մըտնեմ, զայն մինչեւ վերջին սէնթը պիտի վճարեմ ձեզի։»

«Թերեւս գործի չմտած ալ վճարելու պատեհութիւն մը ունենաք,» աւելցուց Մր. Պէնթըն իր օրթաթոռին կռթնելով, և իր առջեւը կեցող տղուն կէս ժպտուն դէմքով նայուածք մը նետելով։ Ուալէս չհասկցաւ թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէր ան, բայց երբ չատ մտածեց անոր խօսքին վրայ, քիչ մը անհանգիստ զգաց։

«Թիւրե՞ թէ ես ոչինչ պիտի ունենամ իրեն վճարելու համար, մինչեւ որ չրջանս աւարտեմ,» ըսաւ ան ինքն իրեն։ «Ցուսամ վերջը չպիտի ծանրանայ վրաս՝ զայն ժամանակէն առաջ հատուցանելու համար. Մր. Պէնթըն այդ տեսակ մարդ մը չէ թէեւ։»

Ան Աւեւտրական Գոլէճին մէջ սորվելու համար նոր ու հետաքրքրական այնչափ բաներ գտաւ որ պահ մը բոլորովին մոռցաւ Մր. Պէնթընի փոխատուութեան հատուցումին մասին խօսածները։ Տամարակալութեան դասին մէջ իր մօտիկ ընկերներէն մէկն էր իրեն գրեթէ տարեկից ձափոնցի մը, որ հոս ուսում կ'առնէր իր հայրենակիցներէն մէկուն քով գործի մը մտնելու համար։ Ձափոնցին չատ դժուարութիւն ունէր գործին մէջ, որովհետեւ դասատանդութեան պահուն դասատուին խօսած Անգղիերէնն բառերէն չատերը չէր հասկնար ու չէր կրնար բառ առ բառ հետեւիլ տրուած բացատրութիւններուն. և յետոյ ուրիշ ընկերներէ ալ օգնութիւն չէր կրնար վայելել։ Ուսանողներէն ոչ ոք ընկերանալ կ'ուզէր Հայիմուրայի և անոր տարօրինակ Անգղիերէնը ընկերներուն ծիծաղը կը չարժէր։

Ցետմիջօրէ մը երբ Ուալէս քիչ մը կանուխ դասարան գնաց, տեսաւ Հայիմուրան որ իր մայր-հայիւի տետրակին վրայ ծռած էր ու կը նայէր յուսահատ նայուածքով մը։

«Ի՞նչպէս, հայիւը աղէկ չ'երթար,» հարցուց Ուալէս, համակրական ու զուարթ չեչտ մը դնելով իր ձայնին մէջ։ Որովհետեւ ինք ալ դժուարութիւն ունեցած էր իր մայր-հայիւի տետրակին մէջ։

Հայիմուրա ճանչցաւ այս բարեկամական խօսուածքի ձեւը, և երբ գլուխը վեր վերցուց՝ սեւուկ աչքերը չնորհակալութեան չող մը ունէին իրենց մէջ։

«Մեր յարգելի ուսուցիչը կը բացատրէ որ այսպէս ընենք,» պատասխանեց ան, «ես ալ կ'ընեմ, բայց արդիւնքը այն չէ՝ ինչ որ կ'ուզէ մեր ուսուցիչը։»

Ուալէս ժպտեցաւ։ «Ըրածնիդ չիտակ է, բայց կամ, գիտեմ թէ ի՛նչ կը խորհիք, որովհետեւ ես ալ ունեցայ նոյն դժուարութիւնը, ես կերպը գտած ըլլալ կը կարծեմ, և ձեզի ալ կրնամ օգնել։»

Ան ձափոնցի աղուն քով նստաւ, և կարելի եղած ամէնէն պարզ բառերով քանի մը անգամ կրկնեց բացատրութիւնը այն դործողութեան, որ Հայիմուրան չուարեցուցած էր։ Վերջապէս զոհացում մը զգայ՝ հասկացողութեան նայուածք մը տեսնելով Հայիմուրայի սեւուկ աչքերուն մէջ։

Ցետոյ Ուալէսի սովորութիւն եղաւ իւրաքան-

չէր օրուան դասը դասէն ետքը կրկնել Ճափոնցի տղուն հետ, որուն կը բացատրէր չհասկցուած մասերը։ Միւս ընկերները կը խնդային անոր վրայ, բայց ան չարունակեց այսպէս ընել ու հաճոյք կը զգար դժուար կէտերու մէջ Հայիմուրայի օգնելով։

Ցետմիջօրէի մը պահուն, երբ քանի մը օրեր միայն մնացած էին իրենց դասընթացքին վերջանալուն, Ուալէս Հայիմուրայի հրաւէրով անոր հետ գնաց Ճափոնական ապրանքներու վաճառատունը մը, ուր օգնական գրագրի պաշտօնին կոչուած էր Ճափոնցի երիտասարդը։ Երբ անոնք տեսարակները ուսումնասիրելէ ետքը դուրսին առջեւ կը կայնէին, Մր. Պէնթըն անկէ անցաւ և Ուալէս Հայիմուրայի հաղիւ քանի մը հրաժեշտի բառեր ըսել կարենալով Մր. Պէնթընի եռեւէն գնաց ու հասաւ անոր։ Մր. Պէնթընի փոխառուութեան հատուցումին մասին ըրած խօսքերը վերջերս քիչ մը նեղած էին զինքը։ Մր. Պէնթըն որ գիտէր թէ առանց տեղ մը գործ մը գտնելու իրեն համար անկարելի պիտի ըլլար հատուցումը ընել, ինչո՞ւ ուրիշ թելադրութիւն ըրած էր։

— «Մր. Պէնթըն,» ըսաւ Ուալէս, «կը ցաւիմ որ ձեզի ունեցած պարագա վճարելու մասին չեմ կրցած գոհ կարգադրութիւն մը ընել։ Ցուսամ դժգոհ չէք։ Եթէ կարելի ըլլար՝ արդէն ըրած պիտի ըլլայի։»

«Ի՞նչ — , Օ՛, այո, կը յիշեմ,» ըսաւ Մր. Պէնթըն, ժպտուն նայուածքով մը, «ոչ, ես դժգոհ չեմ այդ մասին։ Բայց, անցողաբար, Ուալէս, ինչպէ՞ս եղաւ որ այդ Ճափոնցիին հետ այդպէս բարեկամացաք։»

«Օ՛, այդ Ճափոնցին Հայիմուրան է,» պատասխանեց Ուալէս, «ան ինծի հետ նոյն դպրոցին մէջ տոմարակալութիւն կը սորվէր և ես առիթ ունեցայ երբեմն քանի մը բաներ բացատրելու անոր։»

Ուալէսի տուած բոլոր բացատրութիւնը այս էր, բայց փայլ մը եկած էր Մր. Պէնթընի աչքերուն մէջ և ժպիտ մը՝ դէմքին վրայ։ Ուալէս թէ որ միայն բարով ըսելէ ետքը նայած ըլլար Մր. Պէնթընի դէմքը՝ պիտի զարմանար անոր վրայ, մանաւանդ Մր. Պէնթընը փոխանակ իր Թաղը տանող հանրակառքը մտնելու, դէպ ի Առեւտրական Գոլէճ տանող ճամբան բռնած տեսնելով։

Մր. Պէնթընի Առեւտրական Գոլէճ տուած այցելութեան արդիւնքը երեւցաւ տոմսակով մը, զոր Ուալէս կարդալով աչքերը չփեց ու գրեթէ հաւատալը չէր գար՝ իրեն դէմ խաղ մը խաղցուած կարծելով։ Տոմսակին բովանդակութիւնը հետեւեալն էր։

«Սիրելի Ուալէս,

Ես իմ նախնական կրթութիւնս առած եմ հօրս բարեկամներէն մէկուն չնորհիւ։ Այդ բարի մարդը չատ չանցած՝ մեռաւ և ես առիթը չունեցայ հատուցանելու անոր ունեցած պարտքս, բայց այդ պարտքս ես ալ իմ կարգին ուրիշներու օգնելով հատուցանել կ'ուզեմ, որովհետեւ ես ալ այդ կերպով օգնութիւն ստացած եմ։ Կը գտնեմ թէ դուք ալ ձեր առած օգնութիւնը ուրիշներու հատուցանելու բարի սովորութիւնը ունիք, ու այս ինծի համար լիակատար հատուցում մըն է այն օգնութեան, զոր ձեզի ընել ուզեցի։ Ահա այս պատճառով պատրաստած եմ այն պարտամուրհակը զոր դուք ինծի տուած էիք անցեալ աչունին, երբ ձեզի փոխառութիւն մը ըրած էի ձեր դպրոցական ծախքերուն համար։ Ձերդ անկեղծօրէն

Մորիմըր Պէնթըն։»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԽԵԼԱԳԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԳԵԼՈՒՄԸ

(Հմմտ. Ֆոտո)

Գ.

Ալէքսէյ տանիլեւիչը խելագարութեան հետ

Խելագարութեան զանազան տիպերուն մէջ, որոնցմէ առնուազն երկոտասանեակ մը կարելի էր համրել, գէթ երեքին պատճառը այնպէս որոշ կրնայ մակաբերուիլ, որ թէեւ իրարմէ կը տարբերին կարեւոր երեւոյթներով, սակայն հաւաքապէս ճանչցուած են իբրեւ ալէքսական խելագարութիւն։ Ոչ մէկ յիմարանոցի բժիշկ կ'առարկէ ալքոլին և խելագարութեան այս երեք տիպերուն մէջտեղ գտնուած պատճառի և արդիւնքի ուղղակի յարաբերութեան դէմ։ Խելագարութեան ուրիշ ձեւեր կան, որոնց օժանդակող պատճառ կը հաւատան չատեր ալքոլի կիրառութիւնը, թէեւ անորոշ և անստոյգ պատճառ։ Բայց խելագարութեան այս երեք տիպերուն համար չկայ դաղափարի տարբերութիւն։ Անոնք ուղղակի և բացարձակապէս հետեւանք են ալքոլի գործածութեան։ Եթէ գործածութիւնը չչարունակուի, կրնայ ապաքինում ձեռք բերուիլ, իսկ անոր չարունակութիւնը կը նշանակէ խելագարութիւն և վաղահաս մահ։ Հոս գարձեալ ալքոլային խելագարութեան պատճառաւ հիւանդացող ընդունուած այր մարդոց համեմատական թիւը աւելի մեծ է քան կիներու թիւը։ վասն զի, վեր ի վերոյ խօսելով, այր մարդոց թիւը 20 առ հարիւր է և կիներու թիւը՝ 10 առ հարիւր։

Նիւ Եորք նահանգի Մարդասիրական Հաստատութիւններու Նպաստող Ընկերակցութիւնները և միւս կազմակերպութիւնները, որոնց գործն է խելագարութիւն արգելել, դիւնեհատական ընկերութիւններ չեն։ Անոնք ի սկզբան չկազմուեցան այնպիսի անձերէ որոնք մասնաւորապէս հետաքրքրուած ըլլային բարեխառնութեան կամ դիւնեհատական խնդրով, կամ եթէ հետաքրքրուեցան իսկ, այդ հետաքրքրութիւնը ուրիշ ուղղութիւններով արտայայտուեցաւ։ Այսու ամենայնիւ եկած է ժամանակը, երբ իւրաքանչիւր ոք որ կը փափաքի իր ընկերներուն առողջութիւնը և երջանկութիւնը յառաջացնել և հիւանդութիւն արգելել, ի մասնաւորի ուռախտի և խելագարութեան պատուհասները, պէտք է ձեռք ձեռքի տան յառաջ տանելու համար ոեւէ միջոցներ որոնք կը տեսան գործնականութեան փորձին, որուն նպատակն է յոգուստ անձին մարդկային էակներու ակարութեան չահագործումը դադրեցնել։ Ճանչնանք միանգամ ընդ միշտ թէ ոգելից ըմպելիները խմուելու համար չեն չինուիր, այլ՝ ծախուելու համար, թէ դիւնեմոլութեան խնդրին մէջ ամէնէն դժուար ազդակը խմել ուզող մարդը չէ, այլ՝ ըմպելիք ծախել ուզող մարդը։

Զանազան Դիտողութիւններ և Անկանոնութիւններ

Կայ ուրիշ կողմ մը խելագարութեան պատճառներու, որոնք, սապէս ըսենք, ուրիշ հիւանդութիւններու անուղղակի արդիւնքներն են։ Ժառանգական կերմը (թիֆոյիտ), կեղծմայկը, ինֆլուէնցան, որդեծնութեան հետեւող տենդ և քանի մը ուրիշ հիւանդութիւններ, մերթ կազմութիւնը այնպէս տկարացած կը թողուն, որ մարմնին մէջ արտադրուած թոյնը ղայրին դրութեան և ուղեղին մէջ մուտ կը գտնէ։ Ղայրին և մտային ընկճումը կը յաջորդէ կանխագոյն հիւանդութեան։ Մասնաւորապէս երբ այսպիսի հիւանդութեան մը կ'ընկերանայ խորին վհատութիւն, անձկութիւն, ընտանիքի կամ բարեկամներու կողմէ տառապելու երկիւղ, կամ անկելանոց երթալու վախ, որոշ միտում կայ մտային խանգարման։ Իրօք, ընդհանուր հանրային առողջութեան զարգացման, վարակիչ հիւանդութիւններու զսպումի, մաքուր կերակուրի և ջուրի հայթայթման, գործանոցներու մէջ աշխատութեան առողջապահական պայմաններու և առանին առողջապահական պայմաններու նկատմամբ ամէն մէկ ջանք կ'օգնէ ինչպէս ֆիզիքական նոյնպէս նաեւ մտային հիւանդութիւններ արգելելու։

Խելագարութեան ինչ ինչ ուրիշ ձեւեր, որոնք յատակօրէն չեն հասկցուած, կը թուի թէ իրենց պատճառ ունին «գէշ մտային ունակութիւնները» ինչպէս կը կոչուին անոնք։ Մտքի առողջ և սովորական վիճակը դոնէ չափաւորապէս գոհ կ'ըլլայ կեանքէն։ Դժուարութիւններ, նեղութիւններ, արգելքներ և անձկութիւններ կու գան մեզի ամէնուս, բայց հասարակօրէն կը յաղթենք անոնց և գոհունակութիւն կը ղգանք և բանաւոր մխիթարութիւն մեր հանապազօրեայ զբաղումներու մէջ։ Կը վայելենք մեր գործը, մեր տուները և մեր ընկերային կեանքը։ Այսու ամենայնիւ կեանքի մէջ չարիքը բարիքէն աւելի չատ կը թուի ոմանց։ Մտածութիւնը կը տանի այն բաներուն, որոնք դէշ են, ընկճիչ են, վրդովիչ են, և ոչ թէ այն բաներուն որոնք հանդարտեցուցիչ, բարձրացուցիչ և ներշնչիչ են։ Ասոր հետ կ'երթայ մարդուն ներքին խորհուրդները ծածկելու, անսովոր կերպով ղգայուն ըլլալու, կասկածոտ ըլլալու, արհամարհանք տածելու, ջնաններու, յուսահատութիւններու, կեանքին սովորական գործառնութեանց ու պարզ հաճոյքներու մէջ հետաքրքրութեան կորուստի, գաղտնածածուկ, արգելուած, անբնական և առանձնական բաներէ հաճոյք ղգալու միտում։

Բոլոր այս բաները մասն են վատթարութեան ընթացքի մը որ, եթէ չարունակուի, խելագարութեան կը տանի։ Վստահ չենք թէ արդեօք, ինչպէս չատեր կը կարծեն, իրական պատճառնե՞ր են անոնք թէ միայն ախտանիշներ մեր ֆիզիքական կամ մտային կազմերուն մէջ գործող թագուն պատճառներու։ Եւ սակայն մեզմէ ամէն մէկը դիտէ թէ չափով մը մեր «ղգացումները» կրնան կառավարուիլ, թէ մենք կրնանք տեղի տալ մեր յուսահատութեան, յոգնածութեան և անձկութեան ղգացումներուն, կամ նեռել զանոնք և հաստատամտութեամբ մեր պարտականութիւններուն հետեւիլ և ընկղմիլ մեր գործին ու կեանքին սովորական գործառնութիւններուն մէջ։ Ինչ որ առ հասարակ չէ ճանչցուած, սա է որ մեր ղգացումներուն տեղի տալու, չնչին բաներու կարեւորութիւն ընծայելու, մտատանջուելու, առանձնութիւն սիրելու սովորութիւնը խոտորում է բնականոն կեանքէն։ Անոնք եթէ չարունակուին, իրօք կը յանդին խոր և չաճախ անբուժելի մտային խանգարումներու։ Կան երկու իրողութիւններ, որոնք սովորական մարդու համար և ընթացիկ աւանդութեան մէջ պատճառ են չատ խելագարութիւններու։ Ասոնք են չափազանց աշխատութիւն և ժառանգականութիւն։ Իրրեւ խնդիր իրողութեան, տարակուսելի է թէ այս ազդակներէն մէկը

կամ միւսը ուղղակի պատճառ եղած ըլլայ խելագարութեան։ Գործը, մինչեւ իսկ սաստիկ և ընդերկար չարունակող գործը, որու հետ չկայ յոգնութիւն, դուն ուրեք կ'ըլլայ պատճառ ջղային կամ մտային հիւանդութեան։

Ժառանգականութիւնը կարեւոր բայց երկրորդական դեր կը կատարէ։ Տարակուսական է թէ ոեւէ թուով անձինք իրօք ուղղակի կը ժառանգեն խելագարութիւն։ Մարդ թերեւս ժառանգէ մտային անհաստատութիւն, միտում դէպ ի խելագարութիւն, ճիշդ ինչպէս կրնայ ժառանգել միտում դէպ ի տկար թոքեր։ Եթէ իմ նախահայրերուս մէջ մտային հիւանդութիւններ դոյութիւն ունեցած ըլլային, իմ կողմէս ամէն պատճառ պիտի կենար առողջութեանս համար մտանուոր հոգ տանելու, բայց կայ նաեւ ամէն պատճառ անհանգստանալու և մտանուորապէս չհարեւկելու։ Դէպ ի խելագարութիւն այս միտումը կրնայ թմրած ըլլալ և հաւանօրէն պիտի ըլլայ իմ ամբողջ կեանքիս մէջ, եթէ աչքատիմ պահել իմ մարմնային ոյժս և կորովս, առողջ և բարեխառն ունակութիւններ կազմել, զգուշանալ անհարկի անձկութիւններէ և ապրիլ պարզ, բնականոն կեանք։ Իմ նախնեացս սաստար մեծամասնութիւնը առողջ էին, ապա ուրեմն իմ ժառանգութեանս մեծ ձգտումն է դէպ առողջութիւն, ողջմտութիւն և ո՛չ դէպ ի հիւանդութիւն։

ՁԱՆՁԵՐՈՒ ԴԷՄ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը ամառ առաջ, երբ քանի մը հանրաձեր քաղաքացիներ ու առողջապահական պաշտօնեաներ յանձնառու եղան իրենց չուրջի դրացիները մէրեներէ ազատել, քիչ ծաղրանքի նշաւակ չեղան։ Նաեւ բաւական փաստեր բերուեցան անոնց հակառակ, թէ այդ փորձանքը կատարելապէս արգիլել անկարելի էր։ Բայց անոնք չարունակեցին. ճահիճները չորցուցին ու կայուն ջուրի լճակներուն վրայ իւղ թափեցին ու հիմա իրենց դրկից-ները անցեալ տարիներու հալածանքէն ազատ՝ յաժարակամ կ'աջակցին այդ բարի գործին։

Այս փորձառութիւնը կը քաջալերէ զանոնք, որ կ'աչխատին փճացնել մարդկութեան մէկ ուրիշ վտանգաւոր թշնամին, հասարակ տունի-ճանճը, կամ «ժամատաւնդային ճանճը», ինչպէս անուանել կ'ուզեն զայն միջատաբաններ։ Այս ակնարկուած ճանճը այն տեսակը չէ, զոր ամառուան տաք օրերուն կը տեսնենք, երբ անոնք իրար կը վանեն և մեր քիթերն ու ճաշատ դանկերը կը խըտղեցնեն։ Այս գործօն ախտ ծաւալող մըն է, ոչ միայն ժամատաւնդային ջերմի, այլ մանուկներու ամառնային Թանչի, Թոքախտի և ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութիւններու։ Հաւանականաբար, ապրող ուրիշ արարած մը չկայ, որ աւոր չափ պատասխանատու ըլլայ դրեթէ կէսին այն մահերուն, որոնք իրր պարզ աղէտներ կը նկատուէին առաջները։

Անտարակոյս, չատ բան կարելի է ընել ճանճարզել վարագոյրներով, ճանճորս Թուղթերով և ֆօրմալինի լուծոյթներով զանոնք սպաննելով, երբ բռնուած են. բայց այս առթիւ, ինչպէս չատ անգամ, արգիլելը դարմանելէն նախամեծար է։ Ճանճերը միշտ աղտեղութիւններու մէջ կ'աճին ու կը բազմանան և մեր երկրին մէջ մեծ մասամբ ձիու աղբի մէջ, ինչպէս նաեւ մարդու և ուրիշ կենդանիներու կղկղանքի մէջ։ Ուրիշ աղտոտ վայրերու մէջ ալ կրնան ձու ածել, բայց Թրթուրներէն քիչեր կատարեալ ճանճ կրնան ըլլալ։

Լաւագոյն արգելիչ միջոց մըն է ախոռները ղգուշաւոր կերպով մաքրել և աղբերը խնամքով գոցուած փոսերու մէջ պահել։ Երբ այս կարելի չէ, պէտք է ամէն չաբաթ աղբերը վերցնել, որովհետեւ ճանճերու աճումին համար առնուազն 10 օր պէտք է։ Երբ այս կատարուի, վերցուած աղբերը կիրի քլորիտով կամ Paris Green կոչուած նիւթին լուծոյթով ջրել կամ փորուած հողի մէջ խառնել պէտք է, այլապէս ճանճերը նորէն կրնան բազմանալ։

Նաեւ պէտք է բոլոր աղբամանները պինդ կերպով գոցել, նկուղներն ու կոյուղիները արջասպով ու կիրի քլորիտով հականեխել։ Ահա այս նախազգուշութիւններով բոլոր դրացնութիւնը ճանճերու պատուհասէն գործնականապէս ազատած կրնայ ըլլալ։

Հոգի կը նշանակէ մարդկային հոգւոյն այն մեծ նախորոշ տարրը, որով Աստուածային աչխարհին հետ կրնայ հաղորդակցիլ մարդը։ — Սբ. Գրքին խօսքերէն թելադրուած խորհուրդներով չատ դիւրաւ կը գոհանանք, առանց ժամանակ տալու այն հոգեւոր, անդուլից ճչմարտութեան, զոր այն բառերը կը պարունակեն և որ արտին մէջ քնակելու սահմանուած է։ — Դէպ ի վեր Քրիստոսի հասնելու մէջ մարդու մը բարձրացած աստիճանը մարդոց ձեռք կարկառելու, հասնելու չափը պիտի ըլլայ։ — Աչխարհային հոգերը հոգին չաղթութեան բարձր տեղերը փոխադրելու համար զրկուած Աստուծոյ կառքերն են։

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՅԵՐՈՒՆԻՆԵՐԸ

(կամ Լե- Թուլեթ)

«Ինչո՞ւ ըսաւ անոր, Տէր, կը տեսնեմ որ դուն մարգարէ մըն ես։ Մեր հայրերը այս լեռան վրայ երկրպագութիւն ըրին և Դուք կ'ըսէք թէ Ա՛յն Երուսաղէմ է տեղը ուր պէտք է երկրպագութիւն ընել։ Յիսուս ըսաւ անոր, Ովի կին, հաւատա ինծի որ ժամանակ կու գայ, երբ ոչ այս լեռան վրայ, և ոչ Երուսաղէմի մէջ երկրպագութիւն պիտի ընէք Հօրը։ Դուք անոր երկրպագութիւն կ'ընէք զոր չէք ճանչնար. մենք անոր երկրպագութիւն կ'ընենք զոր կը ճանչնանք. վասն զի փրկութիւնը Հրեաներէն է։ Բայց ժամանակ կու գայ ու հիմա ալ է, երբ ճշմարիտ երկրպագողները երկրպագութիւն պիտի ընեն Հօրը հոգիով ու ճշմարտութիւնով, վասն զի Հայրն ալ իրեն այնպիսի երկրպագողներ կ'ուզէ" (Յովհ. Դ. 19–23)։

Ա.

Երկու ծերունիներ եղուսաղէմ ուխտի երթալու համար պատրաստուեցան։ Անոնցմէ մէկը հարուստ գիւղացի մըն էր, որուն անունն էր Էֆիմ Թարասիչ Շէվըլէվ։ Միւսը բարեկեցիկ մարդ մը չէր ու անունն էր Ելիսէ Պեարով։

Էֆիմ ժուժկալ մարդ մըն էր. ոչ ոգելից ըմպելի կը գործածէր, ոչ կը ծխէր, ոչ քթախոտ կը քաշէր և բոլոր կեանքին մէջ չէր հայհոյած քնաւ։ Վերջապէս խստակեաց ու կամքի տէր մարդ մըն էր։ Երկու անգամ ծերոց ժողովին անդամակցած էր ու առանց ամենաթեթեւ յանցանքի մը եղած էր պաշտօնէն։ Բազմանդամ ընտանիք մը ունէր— երկու զաւակներ և ամուսնացած թոռ մը—ու բոլորը մէկտեղ կը բնակէին։ Ան տեսքով ալ լուրջ, մօրուսաւոր, ուղղահասակ մարդ մըն էր ու հագիւ տարիքին հօթներորդ տասնեակին մէջ էր ու ճերմակի նշաններ ինկած էին մօրուքին մէջ։

Ելիսէ ոչ հարուստ էր ոչ աղքատ. իր երիտասարդութեան տեն հիւանդութիւն ըրած էր, բայց իր ծերութեան տարիներուն տուն կը մնար ու մեղսաբուծութիւն կ'ընէր։ Զաւակներէն մէկը պանդխտութեան գացած էր դրամ չահելու համար, իսկ միւսը տունը իր քովն էր։ Ելիսէ բարեբնոյթ ու զուարթ մարդ մըն էր։ Ան ոգելից ըմպելի կը գործածէր, ինչպէս նաեւ քթախոտ, երգել ալ չատ կը սիրէր. խաղաղասէր մարդ մըն էր, թէ՛ տունը իրենները, թէ՛ ալ դրացիներու հետ խաղաղութեամբ կ'ապրէր։ Տհաքով փոքր ու թուխ մարդ մըն էր, գանգրաւոր մօրուք մը ունէր և իր տարիքին, եղիսէի, պէս բոլոր գլուխը կնատակ էր։

Այս ծերունիները չատ առաջ ուխտ ըրած էին և ուխտերնին միասին կատարելու ալ համաձայնած էին. բայց Թարասիչ առաջները ժամանակ չէր ունեցած, որովհետեւ չատ գործեր ունեցած էր։ Թէ որ գործերէն մէկը լմնցներ՝ ուրիշ մը կ'ելլէր։ տեսն մը իր թոռը ամուսնացուց, տեսն մը իր կրտսեր որդիին գինուորական ծառայութենէ դարձին սպասեց. ուրիշ տեսն մը նոր տնակ մըն ալ չինելու եռեւէ եղաւ և այլն։

Տօնի օր մը երկու ծերունիներ իրարու հանդիպեցան ու ծառի կոճղի մը վրայ նստան։

«Էհ,» ըսաւ Ելիսէ, «ե՞րբ պիտի կատարենք մեր ուխտը։»

Էֆիմ յօնքը պռատեց.

«Սպասելու ենք,» ըսաւ ան, «որովհետեւ այս դժուար տարի մըն է ինծի համար։ Տուն մը չինելու սկսած եմ, կարծեցի որ հարիւրով մը կըրնամ լմնցնել, բայց հիմա երեք հարիւրի հասաւ, ու դեռ լմնցած չէ։ Մինչեւ ամառ յետաձգելու ենք։ Այս ամառ, եթէ Տէրը կամի, կ'երթանք։»

«Հասկցածիս նայելով,» ըսաւ Ելիսէ, «ուշացընելու մէջ իմաստ մը չկայ. պէտք ենք անմիջապէս երթալ. գարունը յարմարագոյն եղանակն է։»

«Ժամանակը յարմար է, բայց գործը սկսած եմ, ինչպէս կրնամ ձգել։»

«Մէկը չունի՞ք որ գործին վրայ հսկէ։ Ձեր տղան կրնայ ընել։»

«Ի՞նչ կ'ըսէք. մեծ տղաս վստահելի չէ—արբեցող է։»

«Բարեկամ, երբ մեռնինք, անոնք իրենց գլխուն ճարը նայելու պիտի ստիպուին. ձգեցէք որ ձեր տղան բան սորվի։»

«Հասծնիդ չիտակ է, բայց ես կ'ուզեմ որ ամէն բան աչքիս առջեւ, իմ հակողութեանս տակ ըլլայ»

«Օ՛, բարեկամս, ամէն բանի դուք չէք կրնար հասնիլ. անցեալ օր կիները մեր տունին մէջ լուացք և տնական պատրաստութիւններ կ'ընէին. չատ բաներ կային ընելիք ու ամէն բանի ետեւէն հասնիլ կարելի չէր։ Իմ մեծ հարսս, որ ճարպիկ կին մըն է, ըսաւ, Բարեբախտութիւն մըն է որ տուներ ալ կու գան առանց մեզի սպասելու, եթէ ոչ՝ որչափ ալ չատ աշխատինք, պիտի չդոհանանք»

Թարասիչ խոկմտանքի մէջ ինկաւ։

«Այս չէնքին համար բաւական դրամ ծախսեցի,» ըսաւ ան, «ու դատարկ ձեռքով ուխտի չեմ կրնար երթալ, հարիւր րուպլը քիչ դրամ չէ»

Էլիսէ խնդաց։

«Մեղք մի գործեր, բարեկամ,» ըսաւ ան, «դուք իմ ունեցածիս տասնապատիկը ունիք, ու նորէն ալ դրամի խօսք կ'ընէք։ Միայն ըսէք թէ ե՛րբ պիտի մեկնինք։ Ես դրամ չունիմ, բայց հոգ չէ»

Թարասիչ ժպտեցաւ։

«Դուք ո՛րչափ հարուստ մարդ մըն էք,» ըսաւ ան, «ուրկէ՞ պիտի կրնաք դրամ ձեռք անցնել»

«Սանկ նանկ տունին մէջէն պիտի ճարեմ մաս մը. եթէ այդ չբաւէ, դրացիիս պիտի ծախեմ իմ փեթակներէս տասը հատը, արդէն ան ալ կ'ուզէր ծախու առնել։»

«Դուք աղուոր մեղուախումբ մը ունիք կ'երեւայ. բաւական կը նեղուիք անոնց համար։»

«Նեղուի՛ր. ոչ բարեկամս, կեանքի մէջ մեզէ ուրիչ բանի մը մասին նեղուած չեմ։ Հոգիէն աւելի թանկարժէք բան մը չկայ։»

«Այդպէս է, բայց աղէկ ալ չէ, երբ գործերը աղէկ չեն ընթանար տունիդ մէջ։»

«Եթէ գործերը աղէկ չեն ընթանար մեր հոգիին մէջ, այդ աւելի դէշ է։ Մենք ուխտ ըրած ենք, երթանք. ճչմարիտ կ'ըսեմ, երթանք։»

Բ.

Էլիսէ իր բարեկամը համոզեց երթալու համար։ Էֆիմ խորհեցաւ ու խորհեցաւ այս մասին ու յաջորդ առտու Էլիսէի քով եկաւ։

«Շատ աղէկ, երթանք,» ըսաւ ան, «դուք չատ չիտակ խօսեցաք։ կեանք և մահ Աստուծոյ ձեռքն են։ Պէտք է երթանք երբ կ'ապրինք և կարողութիւն ունինք։»

Տերուհիները չաքաթի մը եռքը ճամբայ ելան։

Թարասիչ տունը դրամ ունէր. հարիւր րուպլ հետը առաւ և երկու հարիւր ալ տունը կնոջը քով թողուց։

Էլիսէ ալ պատրաստուեցաւ։ Իր դրացիին ծախեց տասը փեթակ և աւելցած նոր տասը փեթակներ ալ։ Ու այս բոլորին համար եօթանասուն րուպլ դրամ ստացաւ. պէտք ունեցած միւս եւ րեսուն րուպլն ալ տունին միւս անդամներէն առաւ։ Կինը անոր տուաւ ինչ դրամ որ ունէր— դումարը շոր խնայած էր իր յուղարկաւորութեան ծախքերուն համար, հարսն ալ ունեցած բոլոր դրամը տուաւ։

Էֆիմ Թարասիչ իր բոլոր գործերը մեծ տղուն ձեռքը թողուց. պատուիրեց անոր թէ ո՛ր տեղը հնձելու է, քանի՛ արտեր հնձելու է, ո՛ր տեղերը աղբելու է և թէ ի՛նչպէս լմնցնելու է տնակը և երդիքը ի՛նչպէս ծածկելու է։ Ամէն բանի վրայ մտածեց, պէտք եղած հրահանգները տուաւ։ Բայց Էլիսէի իր կնոջ տուած բոլոր հրահանգը սա էր, թէ կինը ծախուած փեթակներուն նոր մեղուներն ալ դրացիին պիտի տար, որովհետեւ անոնք անոր կը վերաբերէին, իսկ տնական գործերու մասին բան մը չպատուիրեց։ «Պէտքերը ինքնին,» խորհեցաւ ան, «պիտի ցուցնեն քեզի թէ ի՛նչ ընելու է և ի՛նչպէս ընելու է։ Դուն արդէն վարուցանի ալ մասնակցած ես, հետեւաբար չարմարը կը տեսնես»

Երկու տերուհիները պատրաստուեցան։ Տնեցիները անոնց համար բաւական տափակ հացեր պատրաստեցին. իրենք ալ ճամբու պայուսակներ չունեցին իրենց համար, նոր տոպրակներ առին, կօշիկներ հագան, և հետերնին ալ աւելի դիմացկուն կօշիկներ առին, ու ճամբայ ելան։ Բոլոր տնեցիները անոնց տունէն հեռանալը դիտեցին, բարի ճանապարհ մաղթեցին. այս կերպով տերուհիները իրենց ուխտագնացութեան սկսան։

Էլիսէ ուրախ դէմքով մը բաժնուեցաւ ու իր գիւղը ձգելուն պէս բոլոր գործերն ալ մոռցաւ։ Ամէն չանք կը թափէր իր ընկերը զոհ ընելու համար, զայն որեւէ մկկու մը անպատեհ խօսք մը ըսելէ արգելելու համար, խաղաղութեամբ և սիրով նպատակակէտին հասնելու և յետոյ տուն դառնալու համար։ Էլիսէ երբ ճամբան կը քալէր, կա՛մ աղօթք մը կը մրմնջար, կա՛մ իր դիտցած մէկ սուրբին պատմութիւնները կը կրկնէր, երբ ճամբան մէկու մը հանդիպէր, կամ հիւրանոց մը իջնային, անոնց հետ կարելի եղածին չափ քաղցրութեամբ վարուելու և աստուածաւախ խօսքեր խօսելու կ'աշխատէր։ Ճամբան կը չարունակէր ու երջանիկ ալ էր։ Բան մը միայն կար զոր Էլիսէ չէր կրնար ընել։ կ'ուզէր քթախոտ գործածելը ձգել, և իր քթախոտի տուփը տունը թողած էր, բայց չատ կարօտը կը քաշէր անոր։ Ճամբան մարդ մը քիչ

մը տուաւ անոր։ Ան բաւական մաքառեցաւ ինքն-իրեն հետ. վերջապէս ընկերոջմէն պատուեցաւ որ գայն մեղքի տէր չընէ, ու անգամ մը քաշեց անկէ։

Էֆիմ Թարասիչ հաստատաքայլ ու աղէկ կը քալէր։ Թէեւ մէկու մը վնաս չուներ ու պարապ խօսքեր չէր խօսեր, բայց սիրտին մէջ թեթեւութիւն մը չէր զգար։ Իր տունին հոգերը միաքէն չէին ելլեր։ Միշտ տունին վրայ կը խորհէր—թէ արդեօք իր զաւակին տալիք պատուէր մըն ալ մոռցած էր, թէ իր զաւակը պէտք եղածները իր ուզած կերպով կ'ընէ՞ր։ Երբ ճամբուն վրայ երկրագործներու փաթաթէս քաղելը տեսնէր, կամ արտերը աղբելնին դիտէր, կը խորհէր թէ արդեօք տղան իր պատուիրածին պէս կ'ընէ՞ր թէ ոչ։ Կարծես ետ դառնալ, անոր ընելիքը ցուցնել կ'ուզէր, կամ ինք այդ գործը անձամբ ընել կը փափաքէր։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ ՀՈԳԻՆ ԶԱՍՏՈՒԱԾ ԿԸ ՄԱՏՆԱՆՇԷ

2.

Բ. Պաչտօնի և կախումի զգացումները

Մարդկային հոգիին մէջ ուրիշ կարողութիւն մ'ալ կայ, կրօնքը, որ զԱստուած կը մատնանշէ մեզի։ Կրօնքը արտաքին բան մը չէ, այլ ներքին՝ հոգեկան գործունէութիւն մը։ Ձոհ ու պատարագ, ծէս ու արարողութիւն, աղօթք և երգ կրօնք չեն, հապա կրօնքին արտայայտութիւնները։ Այս ներքին կրօնքը հիմնապէս կը կայանայ պաչտումի և կախումի զգացումներուն մէջ։

Երբ մարդ գիտակցութեան կու գայ, ինքզինքը կը գտնէ իրմէ մեծագոյն էակի մը առջեւը, որմէ կը զգայ թէ ինք կախում ունի և որուն առջեւ բնազդմամբ ահով և պատկառանօք ծունր կը դնէ և զԱյն կը պաչտէ։ Ամէն մարդ դիտէ թէ ինք անկախ էակ մը չէ։ Ոչ մեր ծնունդը, ոչ մեր կեանքը և ոչ մեր մահը մեր կամքին տակ է։ Ամէն խորհող մարդ կը զգայ թէ իր գոյութեան ամէն մէկ վայրկեանին իրմէ մեծագունէ մը կախում ունի, և անով կ'ապրի, կը չարժի և կայ։

Բնութեան զօրութիւններուն առջեւ մարդ յաճախ ինքզինքը անճարակ կը գտնէ։ Անոնք երբեմն նեղ չաւիղ մը կը գծեն իրեն, որմէ չկրնար չեղիլ։ Երբեմն գայն այնպէս կը չրջապատեն որ բնաւ չկրնար չարժիլ։ Երբեմն գայն իրենց թեւերուն վրայ առած կը տանին ուր որ չուզեր երթալ։ Երբեմն անոր վրայ իյնալով գայն կը ջախջախեն։ Փոթորիկը, հեղեղը, ծովուն կոհակները, կայծակը և երկրաչարժը միշտ մարդուն իրմէ մեծագունի մը ներկայութիւնը կը թելադրեն և իր հոգւոյն մէջ ահ ու պատկառանք կ'արթնցնեն։ Երբ մարդ կը սկսի լրջօրէն մտածել, չկրնար խոյս տալ սա խորհուրդէն թէ Բնութեան զօրութեանց ետեւը մեծագոյն զօրութիւն մը ըլլալու է, որմէ իսկ կախում ունի։ Երբ քիչ մը աւելի խորունկ կը խորհի, կը տեսնէ թէ ոչ միայն իր մարմինը՝ հապա նաեւ իր հոգին իրմէ մեծագունէ մը կախում ունի։ Կը տեսնէ թէ ինք չէր որ իր գիտակցութեան կայծը վառեց և ոչ ալ ինք է որ զայն վառ կը պահէ, և կ'եզրակացնէ թէ հոգին իր ծագումը և գոյութիւնը իրմէ մեծագունի մը կը պարտի։

Ինչ որ ջանացի նկարագրել՝ կղզիացեալ փորձառութիւն մը չէ, այլ փորձառութիւն մը՝ զոր մարդիկ ամէն դարու և ամէն երկրի մէջ ունին։ Ոչ միայն Բրիստոնեաները և Հրեաները, հապա նաեւ Մահմետականները, Կոմփիւկեանները, Պուտտայականները, Պրահմինականները և Թանձրապաչտները ունին այս կրօնական զգացումները —պաչտումի զգացումը և կախումի զգացումը։

Այս զգացումները ի՞նչպէս մեկնենք։ Ասոնք ի՞նչ կը նշանակեն։ Պաչտումի այս տիեզերական զգացումը պատրա՞նք մըն է թէ իրաւ կայ տիեզերքին մէջ մեծագոյն էակ մը որուն կ'ուզղուի։ Դիտնականները կ'ըսեն թէ լոյսը բազմաթիւ դարեր մորթին վրայ աղդելով աչքը յառաջ բերաւ և ձայնը՝ ականջը։ Եթէ այդպէս է, բանաւոր չէ՞ հարցնել թէ ի՛նչ բան բաղում դարերու միջոցին մարդկային հոգւոյն վրայ աղդելով այս խորին զգացումները յառաջ բերաւ։ Ինծի կը թուի թէ այս հարցումին ամէնէն բանաւոր պատասխանը սա է թէ պաչտելի էակ մը մարդկային հոգւոյն վրայ երկար ժամանակ աղդելով անոր մէջ պաչտումի այս զգացումը յառաջ բերած է։

Դալով կախումի զգացումին՝ ինծի կը թուի թէ հոս մեր առջեւը սա երկսայրաբանութիւնը կ'ելլէ. Կա՛մ մարդը անկախ էակ մ'է և կա՛մ իրմէ մեծագունէ մը կախում ունի։ Ցայտնի է թէ մարդը անկախ էակ մը ըլլալէ չատ հեռու է։ Մարդը կախում ունի Մէկէ մը որ իրմէ խիստ մեծ է։ Կը հաւատանք թէ Ան, որմէ մարդը կախում ունի, հոգեւոր էակ մ'է, այն մեծ Անձը զոր Աստուած կը կոչենք։ Աստուած է այն էակը որմէ կախում ունինք և որով «կ'ապրինք, կը չարժինք և կանք։»

Քըմիլը, Նէ- Եորք Յ. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 39ՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՍԻՆՈԴԻՆ

Խարբերդի Աւետ. Միութիւնը իր 39րդ նիստը գումարեց այս տարի Մ. Աղիզի Աւետ. Եկեղեցիին մէջ Յունիս 5ին (Ը. Ե.)։ Ժողովին մասնակցեցան թեմի եկեղեցիներէն 24ը խրկելով իրենց պաշտօնեաներն ու նուիրակները։ Ժողովը տեւեց Յունիս 5 երկուշաբթիէն մինչեւ 10՝ չորեքշաբթի օր։

Անցեալ տարուան Գործ. Ժողովն արդէն որոշած էր որ այս տարուան Միութեան Ժողովը հոգեւոր զօրաւոր հանդամանք մըն ալ ունենայ յօգուտ թէ՛ եկող նուիրակներուն և թէ՛ Մէզրէի հասարակութեան։ Ուստի որոշուած էր որ Միութեան Ժողովներու չարունակութեան օրերուն ամէն իրիկուն Աւետարանչական քարոզներ խօսուին Մ. Աղիզի Աւետ. եկեղեցիին մէջ։ Տէրոջը նախախնամութիւնովը այնպէս կարգադրուեցաւ որ չրջիկ Աւետարանիչ Վեր. Գաւմէ Ապահատեան, իր դէպի տուն վերադարձին վրայ, մեզի եկաւ այս օրերուն և պատեհ կարդադրութեամբ մը Աւետարանչական քարոզներն անոր յանձնուեցան և նա մեծ եռանդով ու չօդողութիւնով Տէրոջմով կարող եղաւ ղլուխ հանել այդ յանձնարարութիւնը։ Յունիսի այդ կարճ գիչերներուն Մէզրէի մեծ եկեղեցին լեցուած կ'ըլլար հոծ բազմութիւնով, մինչեւ դռներու մէջ լեցուելու չափ։ Հաւատանք որ Սբ. Հոգին վրկարար, չօդեհնական ազդեցութիւններ գործեց հոգիներու վրայ Հօր Աստուծոյ փառքին համար։

Միութեան պաշտօնական ժողովները բացուեցան հոգեւոր աղօթաժողովով մը, որ տեւեց մէկ ու կէս ժամ։ Միութեան տասնըմէկ նիստերն ալ աղօթքով կը սկսէին և աղօթքով կը գոցուէին։

Նուիրակներու պաշտօնական վաւերացումէն առքը վաւերացուեցան նաեւ պատուոյ անդամներ, ըստ Միութեան կանոնագրին։ Միութեան պատուոյ անդամներն էին Ամերիկ. և Գերմ. միսիոնարներ, և անոնց դպրոցներու մէջ առնուազն երկու տարի պաշտօն ունեցող ուսուցիչներ։ Ժողովին պատուոյ անդամ ընդունուեցան Վեր. Գաւմէ Ապահատեան և Վեր. Տրդատ Թամզարեան։

Գաղտնի քուէով դիւանի ընտրութիւն կատարուելով Միութեան Նախագահ ընտրուեցաւ Վեր. Պետրոս Կարապետեան, Դեր-Նախագահ՝ Վեր. Վարդան Ամիրխանեան, Քարտուղար՝ Դաւիթ Փախչոյեան և Դեր-Քարտուղար Վերապատուելի Յակոբ Տէվոյեան, ու գանձապետ՝ Տր. Միքայէլ էֆ. Յակոբեան։ Ապա ընտրուեցաւ Կարգադիր Մասնախումբը, որու պաշտօնն է Միութեան Ժողովներուն օրակարգի խնդիրներ որոշել, իրենց կարեւորութեան կարգով և ժողովին առջեւ դնել։ Այս մասինոյն իրրեւ անդամ ընտրուեցան Վեր. Վարդան Ամիրխանեան, Վեր Յակոբ Տէվոյեան, Փրոֆ. Յովհաննէս էֆ. Պալճիգանեան, Միութեան ճանչնալով Նախագահն ու Քարտուղարը ի պաշտօնէ անդամ այս մասինոյն։ Անցեալ տարուան գործադիրը իր տեղեկատուութիւնը ըրաւ. յարմար պատեհութիւններով նոյնը ըրին նաեւ անցեալ տարուան ընտրուած յանձնախումբերը։

Միութեան Ժողովները կը բացուէին ժամ 9 (Ը. Ե.) և կը գոցուէին ժամ 5ին։ Առաւօտեան նիստերը աղօթաժողովով կը բացուէին, իսկ միւս նիստերը՝ աղօթքով։ Նմանապէս նեստերը աղօթքով կը գոցուէին։

Առաջին նիստին որոշուեցաւ որ յաջորդ տարուան Միութեան Ժողովին տեղն ու ժամանակը Միութիւնը որոշէ, իր այս ներկայ նիստերուն վերջնթերին մէջ։ Նմանապէս նոյն ժողովին մէջ ընտրուին Գործադիր ու Գործակից ժողովներու անդամները։ Այս ժողովին մէջ եղաւ նաեւ եկեղեցիներու հոգեւոր վիճակին վրայ բերանացի տեղեկատուութիւն և չանք օրակարգի խնդիրներ պատրաստելու և յաջորդ նիստին ժողովին առջեւ բերելու։

Երկրորդ նիստին մէջ կարգադիրը օրակարգը պատրաստելով Միութեան տրամադրութեան յանձնեց։ Խնդիրներն էին. Ա. Մեր բեմերը որո՞նց առջեւ բաց ըլլալու չեն։ Բ. Կ. պոլսոյ Ազգապետարանի լիազօրներու խնդիրը։ Գ. Արտօնագիրներու տուրիլը։ Դ. Գործադիրի ու Գործակիցի ընտրութիւնը։ Ե. Յառաջիկայ տարուան Միութեան ժողովի տեղն ու ժամանակը որոշել։ Զ. Գալ տարի Կ. պոլսոյ մէջ գումարելի միսիոնարներէ և բնիկներէ բաղկացեալ քանիքըրէնսին նուիրակներ ընտրելը։ Է. Մէջմիութենական Միութեան խնդիրը։ Ը. Ընդհանուր Մկրտութիւն։ Թ. Քիւրտիստանի խնդիրը։ Ժ. Եկեղեցական կանոնադրութիւն։ ԺԱ. Երէց ձեռնադրելու առաջարկներ։ ԺԲ. Տեղական քանիքըրէնսի ժամանակը որոշել։

Միութեան առաջին նիստերուն մէջ գտնուեցաւ որ Միութեան համար վաւերացեալ կանոնագրութիւն մը կար։ Այս կանոնագրութիւնը կարգացուէլէն առքը գործադրութեան դրուեցաւ։ Որոշուեցաւ որ նորընտիր Գործադիրը այս գտնուած կանոնագրութիւնը լեզուական կամ քերականական սրբագրութիւններ մը անցնելէ առքը, Միութեան ժողովներէն երեք ամիս յետոյ տպեալ ձեւի տակ եկեղեցիներուն խրկէ, որպէս զի եկեղեցիներ յետ այսու իրենց Միութեան հետ ունեցած յարա-

բերութիւններէն ըստ այդ կանոնագրութեան կարգադրեն։

Ժողովին եկող երէցներ, քարոզիչներ, և ուր որ պաշտօնեայ չկար, նուիրակներ տեղեկութիւններ տուին եկեղեցիներու հոգեւոր վիճակին վրայով։ Տրուած տեղեկութիւններէն կը հաւկցուէր թէ դաշտին եկեղեցիներու հոգեւոր վիճակը փափաքուածին չափ գոհացուցիչ և քաջալերական չէ, պէտքեր ու պակասներ չատ ունին Աստուծոյ փառք և աչխարհին փրկութիւն ըլլալու համար։

Օրակարգի դառնալով հետեւեալներն եղան Միութեան կարգադրութիւններն թեմի եկեղեցիներուն համար։

Զորս անձերու տեւական արտօնագիր տալու դիմում եղաւ։ Այս անձեր էին Պատ. Հարութիւն Սառաճեան, Տպնիի քարոզիչը, Պատ. Արմենակ Սիրականեան, Կարմրիի եկեղեցիին քարոզիչը, Պատ. Պետրոս Պոզոյեան, Ադնաիքի քարոզիչը և Պատ. Սամուէլ Մանուկեան, Հիւսէյնիկի քարոզիչը։ Պատ. Հարութիւն Սառաճեանի, Պատ. Պետրոս Պոզոյեանի և Պատ. Արմենակ Սիրականեանի տեւական արտօնագիր տալ որոշուեցաւ։ Միութիւնը Պատ. Սամուէլ Մանուկեանի արտօնագիր մը տալը մէկի դէմ քսանըմէկ քուէով մերժեց։ Միութիւնը քննեց, վաւերացուց և իր ազատ երէց Աւետա-րանիչ ձեռնադրեց զՊատ. Յովսէփ Մելիքեան։ Վեր. Յովսէփ Մելիքեան պիտի պաշտօնավարէ Քիւրտիստանի մէջ, որչափ որ իր և տեղւոյն պարագաներ արդիւնաւոր ընեն անոր ծառայութիւնը այդ բազմակարօտ դաշտին մէջ։ «Մեր բեմերը որո՞ւց առջեւ բաց ըլլալու չինի» խնդիրը անցեալ տարուան Գործադիրը առաջարկած էր. որովհետեւ տարուան ընթացքին մէջ եկեղեցիներէն եկած տեղեկագիրներէն կը ցուցուէր թէ անտեղիութիւններ տեղի ունեցած են դաշտի եկեղեցիներէն ոմանց մէջ։ Դաշտի եկեղեցիներէն 19 հատ կան, որ պաշտօնեայ չունին, կը պատահէր ուր մէկ մը կ'երթար և բեմը կ'ուզէր խօսելու հոն, ուր պաշտօնեայ մը չկար։ Եղած են տեղեր ալ, ուր եղած պաշտօնեան կամ տզէտ է եղած առաջարկողին դիտաւորութիւններուն կամ անկարող առաջարկը մերժելու և թոյլատրած է որ բեմը ելլէ ու խօսի։ Այսպիսի պարագաներու տակ երբեմն պատահած է որ բեմը գործածուած է իր նպատակին հակառակ նպատակներու համար։ Միութիւնը որոշեց որ յետ այսու ոեւէ մէկը չարտօնուի բեմը ելլելու և խօսելու երբ չունի վաւերաթուղթ մը, որ ցուցնէ թէ ինքը քննութենէ մը անցած է ու վաւերացուած, և ուստի արտօնուած բեմերէն, եթէ պէտք ըլլայ, յորդորականներ խօսելու Աստուծոյ ժողովուրդին ի քաջալերութիւն և ի մխիթարութիւն։ Այսպիսի անձեր պիտի քննուին ու վաւերացուին այն յանձնախումբէն զոր տեղական քանֆերէնսը պիտի ընտրէ։ Կը լսենք թէ քանֆերէնսի ընտրած յանձնախումբն է Գործադիրը քան թէ Գործադիրը։ Որոշումը սա է որ այս յանձնախումբը, այս առթիւ, կանոնագրութիւն մը պատրաստէ այս օրինակ անձեր քննելու ու վաւերացնելու կամ մերժելու համար։ Յետ այսու Խարբերդի Միութեան վերաբերող եկեղեցիներու բեմեր ելլելու և խօսելու արտօնութիւն ունին միայն անոնք, զորոնք վերոյիշեալ յանձնախումբը կը վաւերացնէ ու կ'արտօնէ։

(Շարունակելի)

Ի դիմաց Խարբերդի Միութեան Հոգ. Սինոդին

Քարտուղար ԴԱՒԻԹ Ե. ՓԱԽՉՈՑԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ ԲԻԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Բիւթանական Միութեան այս տարուան գումարման մասին Միութեան դիւանին կողմանէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդուին հրատարակութեան համար։

Պարտիզակի եկեղեցիին հրաւէրին համեմատ Բիւթ. Միութեան տարեկան գումարման նիստերը տեղի ունեցան նոյն տեղւոյն Աւետ. Հայոց եկեղեցին չէնքին մէջ, և տեւեցին Ծաղիկս 30 Ուր. երեկոյէ մինչեւ Ծաղիկս 5 Դշ. երեկոյ։ Ինը եկեղեցիներու ու երեք ճիւղ ժողովուրդներու պաշտօնեաները ու նուիրակները, ընդ ամենը 20 քուէատու անդամներ, ներկայ եղան ժողովին նիստերուն։ Ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ Վեր. Ս. Պ. Շմաւոնեան, և քարտուղար՝ Վեր. Ծ. Ա. Ճէճիզեան։ Ամէն օր նիստերը կը սկսէին իրենց կէս ժամ տեւող աղօթաժողովով մը, և հինգ օրական նիստերու միջոցին ժողովը կարող եղաւ կարգադրութիւններ ընել օրակարգին վրայ եղած բոլոր խնդիրներու մասին։

Անցեալ տարուան գումարման միջոցին կազմուած մանանախումբեր կարգաւ ներկայացուցին իրենց տեղեկագիրները։ (1) Առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող մասնախումբ մըն էր Ներքին Առաքելութեան Յանձնաժողովը, որուն տեղեկաբերը, Վեր. Գ. Տէմիրճեան, նախ չնորհակալութիւն յայտնեց այն եկեղեցիներուն, որոնք իրենց ուղղուած կոչին պատասխանած էին դրամական նպաստներ ղրկելով։ Ապա տեղեկագրուեցաւ թէ Յանձնաժողովը Միութեան եկեղեցիները լաժնած էր հինգ չրջանակներու, և յաջողած էր յատկապէս ընտրուած չորս պաշտօնեաներու այցելութիւններ ընել տալ այդ չրջանակներէն երկուքին մէջ գըտ-

նուազ եկեղեցիներուն ու ժողովուրդներուն։ Որոշուեցաւ որ այս Ցանձնաժողովը չարունակէ իր պաշտօնը և յառաջիկայ տարուան մէջ անոր անդամները պիտի ըլլան Վերք. Ց. Գ. Գրիգորեան, Ա. Պ. Շմաւոնեան, Ց. Ա. Ճէճիզեան և Տեարք Ց. Ֆէրմանեան, Ց. Սվաճեան, Ե. Մարտիկեան և Ա. Պետիկեան։ (2) Երեք հոգիէ կազմուած մասնախումբի մը պաշտօն յանձնուած էր տեսակցիլ Րոպէրթ Գոլէճի Տնօրէն Վեր. Տր. Կէյթսի հետ՝ անոր հաղորդելու համար Րոպէրթ Գոլէճի հետ կապակցեալ Աստուածաբանական Ճեմարանի մը հաստատման մասին Միութեան փափաքը, և խընդրելու համար որ այս փափաքը հաղորդուի նոյն Գոլէճի Նիւ Եորքի Խնամակալութեան։ Մասնախումբին կողմանէ տեղեկագրուեցաւ թէ մասնախումբին դիմումին վրայ Ր. Գոլէճի Ուսուցչաց Ժողովը միութեան բաղձանքը հաղորդած է Գոլէճին Խնամակալներուն։ (3) Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան, որուն պաշտօն յանձնուած էր իբրեւ Միութեան ներկայացուցիչը ներկայ ըլլալ Ա.Ֆիրոն-Գարահիսարի եկեղեցւոյ կազմութեան առթիւ տեղի ունեցած պայտամունքներուն, տեղեկագրեց թէ Մաղկազարդի կիրակի օրը Ա.Ֆիրոն-Գարահիսարի Հայ Աւետ. ժողովուրդը կազմակերպուած էր իբրեւ ուրոյն եկեղեցի մը։ Ժողովը ուրախութեամբ որոշեց Ա.Ֆ. Գարահիսարի եկեղեցիին անունը ածելցնել Միութեան պատկանող եկեղեցիներուն ցանկին վրայ։

Մասնախումբերու տեղեկագիրներու միջոցաւ ներկայացուած խնդիրներէն զատ ուրիշ խնդիրներու մասին տրուած որոշումներուն կարեւորները հետեւեալներն են։

1. Միութեան Ժողովի ընթացիկ ծախքերուն համար 16 Օսմ. ոսկիի պիւտճէ մը որդեգրուեցաւ և այս գումարը բաշխուեցաւ Միութեան եկեղեցիներուն և ժողովուրդներուն վրայ։ Կ'ակնկալուի որ իւրաքանչիւր եկեղեցի և ժողովուրդ իրեւ իր բաժինը սահմանուած գումարը ղրկէ Միութեան Գանձապետին, Երուանդ Է.Ֆ. Մարտիկեանի, իւ Կ. պոլիս, մինչեւ Յունվ. 1, 1912։

2. Որոշուեցաւ յանձնարարել Միութեան եկեղեցիներուն ժողովուրդներուն տարեգլուխի Աղօթքի Եօթնեակի առթիւ օր մը սահմանել Քիւրտիստանի Առաքելական գործին վրայ խօսելու և այդ նպատակին համար պնակի միջոցով հանգանակութիւն կատարելու։ Այդ հանգանակութեան հասոյթը պիտի ղրկուի Միութեան Գանձապետին՝ վերոյիշեալ առաքելական գործին յատկացուելու համար։

3. Ազգապետարանի խնդրոյն համար ուրիշ Միութիւններու կողմէ ընտրուած լիազօրներու գործակցելու նպատակաւ երկու լիազօրներ ընտրուած էին Գործ. Ժողովին ձեռամբ։ Նկատելով որ ընտրուած երկու լիազօրներն ալ իրենց հրաժարականները կը մատուցանէին Միութեան Ժողովին, ժողովը որոշեց ընդունիլ այդ հրաժարականները, և նոր ընտրութիւն կատարելով՝ լիազօրի պաշտօնը յանձնեց Վեր. Մ. Գնաճեանի և Վեր. Ց. Ա. Ճէճիզեանի։

4. Խարբերդի Միութեան Գործ. Ժողովին կողմանէ փափաք կը յայտնուէր որ միջմիութենական գումարում մը տեղի ունենայ, և իրրեւ գումարման յարմար վայր կը թելադրուէր Սիվաս քաղաքը։ Ժողովը նկատելով որ միջմիութենական գումարում մը տեղւոյն հեռաւորութեան պատճառաւ դժուարութեանց պիտի բաղխի, յարմար դատեց որ Ազգապետարանի խնդրոյն համար կարգուած լիազօրներն արտօնուին գործել նաեւ իրրեւ նուիրակներ միջմիութենական ժողովի։

5. Ա.Եպ.Ք.Եի խմբագրապետ Վեր. Տր. Պարնըմ իր խմբագրած Թերթին վերաբերող կարգ մը խընդիրներու մասին ժողովէն թելադրութիւններ կը խնդրէր։ Ժողովը որոշեց ի մէջ այլոց թելադրել որ (1) Ա.Եպ.Ք.Եի խմբագրութիւնը յանձնուի Հայ խմբագրապետի մը. (2) Թերթին նիւթական մատակարարութիւնը և անոր ուղղութեան վրայ հսկելու պաշտօնը յանձնուի Հայ և Ամերիկացի անդամներէ բաղկացեալ խառն յանձնաժողովի մը. (3) Շաբաթաթերթ Ա.Եպ.Ք.Եը ապագային օրաթերթի վերածելու նպատակը աչքի առջեւ պահուի։

6. Ժողովը ձեռնարկեց քննել Միութեան կանոնագիրը որ անցեալ տարի մասնախումբի մը ձեռքով պատրաստուած էր, և սակայն ժողովի նիստերուն միջոցին կարելի չեղաւ աւարտել ամբողջ կանոնագրին քննութիւնը, և ուստի անոր վերջնական վաւերացումը յետաձգուեցաւ առաջիկայ տարուան։

7. Կ. պոլսոյ Էմմանուէլ եկեղեցիին հոգաբարձութիւնը նամակով մը փափաք կը յայտներ որ իրենց եկեղեցին նկատուի իրրեւ Միութեան պատկանող եկեղեցիներէն մին։ Այս խնդրոյն մասին ժողովը տուաւ սա որոշումը. «Միութեան Ժողովը ուրախութեամբ պիտի ընդունէր Էմմանուէլ եկեղեցիին մեր Միութեան միանալու առաջարկը, բայց նկատելով որ այսպիսի քայլ մը առնելէ առաջ հարկ է ապահովել մայրաքաղաքին մէջ արդէն գոյութիւն ունեցող եկեղեցիներուն բարեացակամութիւնը, կ'որոշէ Էմմանուէլ եկեղեցիին ա-

ռաջարկին մասին վերջնական որոշում տալը յետաձգել մինչեւ Միութեան յաջորդ գումարումը, և կ'որոշէ նաեւ կարգել յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ մայրաքաղաքին մէջ գըտնուող Հայ Աւետ. հասարակութեան այլեայլ տարբերուն մէջ սէր և համերաշխութիւն զոյացնել»։

8. Որոշուեցաւ որ Միութեան յառաջիկայ տարուան Գործ. Ժողովը բաղկանայ հետեւեալ 7 անդամներէն. Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան, նախագահ, Վեր. Ե. Ա. Ճէճիզեան, քարտուղար, Պատ. Օթթօ Պաղտասարեան, Միհրան էֆ. Ճիլաճեան, Երուանդ էֆ. Մարտիկեան, Յակոբ էֆ. Սվաճեան, և Արշակ էֆ. Եազուպեան։ Որոշուեցաւ որ Գործ. Ժողովին նիստերը տեղի ունենան Կ. պոլսոյ մէջ, և գումարուին տարին դէթ երկու անգամ Հոկտ. և Մարտ առաջին Դշ. օրերը։

Գործի սովորական նիստերէն զատ Միութեան Ժողովը ունեցաւ երկու հրապարակային նիստեր ալ, որոնց ներկայ ըլլալ հրաւիրուեցան ամէն փափաքողներ։ Այս նիստերէն առաջնոյն մէջ Միութեան 10 եկեղեցիներու ներկայացուցիչներու կողմանէ տեղեկագիրներ կարդացուեցան և աղօթքներ մատուցուեցան այդ եկեղեցիներուն համար, եւ երկրորդ հրապարակային նիստին մէջ կարդացուեցան երկու ճառեր՝ մին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեանի կողմանէ, և միւսը՝ Ատաթաղարի Նուիրակ Յովհաննէս էֆ. Ալիքսանեանի կողմանէ։ Երկու ճառերն ալ, որոնց նիւթն էր «Քրիստոնէական դաստիարակութիւն,» անկեղծօրէն գնահատուեցան թէ Ժողովին անդամներուն և թէ ոչ-անդամ ունկնդիրներուն կողմանէ։

Յուլիս 2, կիրակի օր, Միութեան Ժողովին կարգադրութեամբ, Պարտիզակի Աւետ. Հայոց եկեղեցիին մէջ առաւօտեան պաշտամունքը վարեց ու քարոզը խօսեցաւ Վեր. Մ. Գնաճեան. և կէսօրէ վերջ երկրորդ պաշտամունքին մէջ քարոզը խօսեցաւ Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան, Հաղորդութեան սեղանին սպասարկեցին Վեր. Գ. Տէմիրճեան և Վեր. Ց. Կարապետեան, և Մկրտութեան խորհուրդ և եկեղեցւոյ անդամներու ընդունելութիւն կատարուեցաւ ձեռամբ Վեր. Ե. Ա. Ճէճիզեանի։

Ժողովին վերջին արարքներէն մին եղաւ որոշել անկեղծ և սրտագին չնորհակալութիւն յայտնել այն սքանչելի հիւրասիրութեան համար որ ցոյց արուեցաւ Ժողովին անդամներուն՝ Պարտիզակի եկեղեցիին կողմանէ։ Յուլիս 6, Եշ. օր Ժողովին անդամները մեկնեցան իրենց տեղերը երթալու, իրենց հետ տանելով չատ հաճելի յիշատակներ իրենց Պարտիզակի մէջ անցուցած օրերէն։

ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

Օսմանեան Սահմանադրութեան տարեդարձի օրէն սկսեալ Օսմ. կայսրութեան մայրաքաղաքը կրակի բովէն անցաւ դրեթէ չարաթ մը չարունակ։ Պաշտօնական աղբիւրներու յայտարարութեանց համաձայն, այն հակայ հրդեհներուն չարքը պատահականութեան արդիւնք է, թէեւ կան նաեւ բազմաթիւ թերահաւատներ, որոնք այս մեծ աղէտին Սահմանադրութեան տօնախմբութեան օրուան ղուգադիպիլը որևէ պատահական երեւոյթ համարելու միամտութիւնը չեն ուզեր ունենալ և ո՛չ միայն Պոլսոյ, այլ և գաւառական քաղաքներու մէջ եղած հրձիգութեան փորձերը և հրձիգներու ձերբակալութիւնները ապացոյց կը սեպեն Պոլսոյ հրդեհին դիտակցաբար ձգուելուն։ Եթէ իրապէս հրձիգներու ընկերակցութիւն մը գոյութիւն ունի Պոլսոյ մէջ, չենք կրնար ընդունիլ որ այդպիսի ընկերութիւն մը թալանի նպատակով այնպիսի հսկայական հրդեհներ յառաջացնէ, քանի որ չնորհիւ կազմակերպուած ոստիկանութեան և ժանտարմայի՝ աւարառութեան այդպիսի ընդարձակ միջոցներ անոնց չպիտի ընձեռուէին և հրձիգներու ամէն ընկերութիւն կրնար փորձառութեամբ հասկնալ այս տեսութեան ճշմարտութիւնը։ Կը մնայ ընդունիլ թէ հրձիգութիւնը դիտմամբ և քաղաքական նպատակներով եղած է։ Այս պարագային խնդիրը աւելի չահեկան կը դառնայ, եթէ հաւատալու ըլլանք նոյնիսկ կարգ մը եւրոպական թերթերու հաղորդած այն լուրերուն թէ այս մեծ հրդեհները յեղաշրջականներու կողմէ ձգուած են, Ժողովուրդին մէջ երիտասարդ Թուրքիոյ դէմ դժգոհութիւն սերմանելու համար։ այն ատեն իսկ այս մեծ դըժբաղդութիւնը որ բազմաթիւ աղքատ ընտանիքներու կործանման պատճառ դարձաւ, մխիթարական երեւոյթ մը ունի։ Յեղաշրջականները ուրեմն բացարձակապէս անվստահ իրենց պայքարող ոյժերուն վրայ՝ չեն համարձակիր այլևս նոր Մարտ 31 մը յաղորդել, անոնք իրենց ոյժերուն վրայ վըստահ չեն և միայն գաղտնի ոճրագործական արարքներու կը դիմեն նոր վարչութիւնը վարկաբեկ ընելու համար։ Նոր ըէժիմը, սակայն, երբեք այսպիսի ոճիրներով չարատաւորուիր. ընդհակառակը հրձիգները և անոնց դրդիչները քաղաքակիրթ մարդկութեան և խեղճ հրկիզեալներուն ղղուանքն ու նողկանքը կը չահին միայն։ Նոր վարչութեան գոյութեան կրնայ սպառնալ միմիայն

սահմանադրական էական սկզբունքներուն կեանքի չվերածուիլը։ Օսմ. Կայսրութեան սպառնացող ամէնէն մեծ հրդեհը ազգերու անհամերաչխութիւնն է։ Եթէ Սահմանադրական կառավարութիւնը այսպիսի հրդեհները մարէ, Պոլսոյ հրդեհներէն վախնալիք չունի քնաւ։ Դժբաղդաբար այս ուղղութեամբ հիմնական և արմատական միջոցներ դեռ քիչ դործադրուեցան։ Օսմ. Սահմանադրութեան և ազատադրութեան ամենամեծ դէմքը, Մահմուտ Շեվքէթ փաշա, փրկարար սկզբունք մը կ'ուզէ ներմուծել բանակին մէջ, արդիլելով սպաներուն կամ զինուորականներուն քաղաքականութեամբ զբաղիլ, ըլլայ այդ քաղաքականութիւնը ներքին թէ արտաքին։ Դժբաղդաբար այս փրկարար սկզբունքը դեռ նոյնիսկ կարգ մը բարձրաստիճան սպաներուն դիւրամատչելի չէ եղած։ Ապացոյցը մեզ տուաւ Դ. զօրաբանակի ընդհանուր քննիչ Օսման փաշային Հայ քահանային և անոր ուղեկիցներուն ըրած յայտարարութիւնը Հայոց հողային հարցի և Հայ յեղափոխական կուսակցութիւններու, մանաւանդ Դաշնակցութեան մասին, զոր փաշան Համիտիէ դուռներուն հետ համեմատած է։ Օսման փաշա զինուորական քննիչ մըն է, և պէտք է ըզբաղի իրեն իրաւասութեան ենթակայ խնդիրներով։ Ինչ իրաւունք ունի ան Հայերու և Քուրդերու յարաբերութիւններով զբաղելով՝ առաջինները սպանողներուն փաստաբանութիւնը ստանձնելու և կերպով մը Հայասպան քաղաքականութիւնը քաջալերելու, և կամ թէ Հայ կուսակցութիւն մը, որ Իթթիհատի կառավարական կուսակցութեան գործակից է Սահմանադրութեան պահպանման համար, Համիտեան գունդերու հետ համեմատելու։ Օսման փաշա իբր բարձրագոյն զինուորականը էրզրումի և չրջակայ վիլայէթներու մէջ փոխանակ զանազան տարրերու համերաչխութիւնը վտանգող ճառեր արտասանելու, լաւ չէ՞ր ըլլար իր պարտականութեան սահմանները գիտնար և զինուորական խնդիրներով զբաղէր, փոխանակ երկրին ներքին քաղաքականութեամբ պարապելու։

Օսման փաշայի խօսքերը չենք կրնար անուշադիր թողուլ, մանաւանդապէս անոր համար, ոթովհետեւ կը վախնանք թէ, ինչպէս ալ չատ մը նշաններէ կը տեսնուի, հողային և այլ խնդիրներու անլուծելի և դժնդակ հանդամանք ստանալուն ամէնէն աւելի նպաստած են այս միտքի և այս ուղղութեան տէր պաշտօնեաներ։ Իրաւ ալ, եթէ Օսման փաշայի պէս քանի մը վալիներ ունենանք Հայաբնակ նահանգներու մէջ, այն ատեն Հայոց վիճակը ո՛չ միայն որևէ կերպով չի բարեկարգուիր, այլ և կը վտանգուի ապագային, որքան ալ կեդրոնը բարեացակամ տրամադրութիւններ ունենայ. քանի որ Բ. Դրան ալ ընթացքը ի վերջոյ իր տեղական պաշտօնեաներէն և ներկայացուցիչներէն տասն տեղեկութեանց համաձայն պիտի փոխուի, Բ. Դրան կամ Ներքին գործոց նախարարութեան ալ ամէնէն մեծ սխալը արդէն Սահմանադրական պաշտօնեաներ չղրկելն է պետութեան հեռաւոր դաւառները։ Սակայն երբ պաշտօնեայի մը ղեկծումը կամ անյաջողութիւնը բացարձակապէս հաստատուի, կարելի է այլևս նման պաշտօնատար մը պաշտօնի վրայ պահել, և եթէ Օսման փաշա իբր Դ. զօրաբանակի քննիչ արևելեան նահանգներուն մէջ ունայ, ինչ վստահութիւն կրնայ ունենալ Հայ ժողովուրդը այլևս նման պաշտօնեաներու կողմէ իր կեանքի, գոյքի և պատուի պաշտպանութեան մասին, երբ այդ բարձրաստիճան սպան է որ կը յայտարարէ թէ Հայերը իրենց գրչով, խօսքով և խելքով կը պայքարին և Քուրդերը իրենց զէնքով։ Փաշային կարծիքով, ուրեմն, խօսքի ազատութիւնը և աւազակութեան ու մարդասպանութեան ազատութիւնը համահաւասար և համարժէք բաներ են։ Մենք լսեցինք թէ խոստումներ եղած են Օսման փաշան Դ. զօրաբանակէն հեռացնելու համար, եթէ ստուգուին իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները։ Կը յուսանք թէ Մամլոյ Դիւանը հերքումով մը չպատասխանէ ամբողջ Հայ մամլոյ և ազգային մարմիններու միահամուռ բողոքին՝ Օսման փաշայի ընթացքին դէմ։

Հ. ՄԱՄՒԿՈՆԵԱՆ

Ապագայ, հանդերձեալ կեանքին պատրաստուելու լաւագոյն և էն ապահով կերպն է մեր ներկայ կեանքին պարտականութիւնները ուղիղ կերպով կատարել։ Վեր. Տ. Սրբ-ըդրի — Այսօրը ընդունէ Աստուծմէ իբր լուրջ, իրական աւանդ մը, զոր Ան քեզ կը յանձնէ. և որպէս զի լաւ սկսիս գայն՝ անոր առաջին ժամերը իր հետ անցուր։ — Աժէն ինչ որ մարմինէն ծնած է՝ մարմին է, և այն միայն հոգեւոր է որ ամբողջովին Հոգիէն ծնած է։ Ո–ելեմ կ։ —Քրիստոս կը հաւատար թէ տառապող սէրը մեծ զօրութիւն ունի, և այնպէս կը գործէր։ Կը հաւատար թէ լուսթեամբ և համակերպութեամբ, տառապելով և անիրաւութիւն կրելով՝ դատը կրնար չահիլ, որովհետեւ սէրը այսպէս յաղթանակ պիտի տանէր։ Վեր. Լինդբոս Մըրէ։ — Աստուծոյ ներկայութիւնը կորսնցնելը միշտ ծանր կուսած մեղքի մը արդիւնքն է։ Մըրէ

ԱՓՕՍԹՕԼԻՒ ԻՆՍԹԻԹԻՒԹ
(ՃԻՆԱՆԵԱՆ Գ.ԼԸՀ, Գ.ԱՆԼ)

Հաստատութեանս մէջ Անգղիերէն, Ֆրանսերէն, Հայերէն, Թուրքերէն և Յունարէն լեզուները, ինչպէս նաեւ գիշերական ամէն տեսակ գիտութիւններ աւանդուելով՝ երիտ և գործնական առողջ կրթութիւն մը կը տրուի ուսանողներուն. նոյնպէս խնամով կ'ուսուցուի ձայնական և գործիական երաժշտութիւն (օրէխէրա և ֆանֆար), գծագրութիւն, մարմնամարզ և զինուորական վարժութիւն։

Վարժարանիս շրջանաւարտները կառավարութենէն առանց նոյնութեամբ կը վայելեն 7 տարուան շրջանով պետական Իթափնիերու ընդհատաւարտներուն ամէն իրաւունքներն և առանձնաշնորհումները և անոնց յաջողութիւններուն կը տրուի A. B. (Պաքալաւր Արուեսթիյ) պէտքը։ Մեծ հոգ կը տարուի աշակերտներուն բարոյականին, ինչպէս նաեւ առողջութեանը՝ որուն կը հսկէ բժիշկ-ուսուցիչը։

Գիշերօթիկներու տարեթուականն է 15 Օգս. ոսկի՝ որուն 8 ոսկին վճարելի կանխիկ և մնացածը Սբ. Ծնունդին։ Մուտքի քննութիւնները կը սկսին առաջիկայ Սեպտ. 1/14ին, իսկ կանոնաւոր դասախօսութիւնները՝ 5/18ին։ Դիմել՝ առ Տնօրէն Տր. Ա. Ճ Հայկազեան, Գօնեա։ 2—8

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանս պաշտօնապէս ճանչցուած է իբրեւ Վիլայէթ Իթափ, և կը վայելէ նոյն կարգի պետական վարժարաններու բոլոր առանձնաշնորհումները։ Նոր կարգադրութեան մը համեմատ, գոյմանաւոր և նորեկ աշակերտներու քննութիւնները պիտի կատարուին Սեպտ. 7 Եչ. —Սեպտ. 11 Բչ. (Ն. Տ.), իսկ կանոնաւոր դասախօսութիւնները պիտի սկսին Սեպտ. 12ին (Ն. Տ.)։ Գիշերօթիկ աշակերտները կը վճարեն տարեկան 18 Օգս. ոսկի. կէսը մուտքի առեն և միւս կէսը Յունվ.ի մէջ։ Գործնական երաժշտութեան համար վճարումն է տարեկան $1\frac{1}{2}$ ոսկի։ Իւրաքանչիւր աշակերտ մուտքի առեն դանձապետին կը յանձնէ 1 Օգս. ոսկի գիրքի և ուրիշ դպրոցական պէտքերու համար. աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարիին վերջը։ Ծնունդի և Զատկի արձակուրդները Վարժ.ին մէջ անցնող աշակերտները իւրաքանչիւր արձակուրդի համար կը վճարեն 3 մէճիտ։ Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի, Պայպըլ Հաուս, կ. Պոլիս, կամ գրել Տնօրէն Տր. Ռ. Զէյմպըրսի, որուն հասցէն, մինչեւ Օգոստ.ի վերջերը, է Պայպըլ Հաուս, կ. Պոլիս։ 2—3

ՀԱՅՈՒՀԻՒԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանիս 27րդ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 13 (Ն. Տ.) Դ. երեկոյ։ Դիշերօթիկ աշակերտուհիները կը վճարեն 14 Օգս. ոսկի տարեթոշակ, որուն կէսը պէտք է վճարել մուտքի առեն և միւս կէսը Յունուարի վերջը։ Դաշնակի դասի համար կը պահանջուի 3 և 3 Օգս. ոսկի դասատուութեան թիւին համեմատ։ Ոչ մէկ աշակերտուհի կ'արտօնուի դասերուն հետեւիլ՝ եթէ տարեթոշակը վճարած չէ օրը օրին։ Նոր տարեշրջանին համար արձանագրուելու և այսպէս իրենց տեղերը ապահոված ըլլալու համար հարկ է որ ամէն աշակերտուհի, հին թէ նոր, մէկ Օգս. ոսկիի կանխավճար մը ընէ, որ տարեթոշակին առաջին մասնավճարին կը հաշուուի երբ վարժարան դայ։ Արձանագրուելու և ուրիշ տեղեկութիւններ առնելու համար դիմել Ո. Ո. Բիթի, Պայպըլ Հաուս, կ. Պոլիս, կամ գրել Յովհ. էֆ. Ս. Ալիքսանեանի, Ատենադպիր խնամակալութեան, Հայուհեաց վարժարան, Ատաբազար։ Խնամակալութիւն
5—6

ԴԱՐՄԱՆԸ Հոդեւոր կեանքի զգացման և արդի հակակրօն չարժման։ Գրեց՝ վեր. Կաթողիկոս Պ. Աթանալեան, Հովիւ Աւետ. Հայոց, Զմիւռնիա։ Տպ. Մ. Մամուրեան, Իզմիր. 1911։ Էջ՝ 132, Գին՝ 4 դահ.։ Դիմել՝ հեղինակին հասցէին. Իզմիր (Ըէսթի)։

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ. Գրեց Մ. Հրատ. Ճ. Գալըճեան Գրատան։ 1911։ Էջ՝ 174, Գին 5 դահ.։

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՔ?
ՄԻԱԿ ՀԱՍԱՐԵԼԻՆ Է
ԱՆԿԼՕ-ՀԱՅ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
1136 ԷՋ 800 ՊԱՏԿԵՐ
Լաթակազմը 70 կիսակաշի 75 Դահեկան
ՀԱՍՑԷ ՓԱՓԱՋԵԱՆ, ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒՍ
12—26

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պաբկաստան. Անցեալ չորեքշաբթի մահու պատժի ենթարկուեցաւ Մէհիտ էտ Տէօվլէ, որ ձերբակալուած էր կիրակի օր։ Դատապարտեալը Անգղ. պատուանշան ունէր և իր ազատման համար Անգղիական դեսպանատան ձեռնարկները ապարդիւն մնացին։ Հետեւեալ օրը Համատանի պաշտօնեաները փախան և ժողովուրդը Սալար էտ Տէօվլէէ խնդրեց Մէհիտ մանել։ Ուրբաթ նախորդ Շահին Թիւրքմէն զինուորները աւարի տուին Շահապատ քաղաքը։ Դավրէժի Ռուս զինուորները դեր կուսակալին պալատը մտան և արձակեցին Էրտէպիլի նախորդ կուսակալը, Րէչիտ էլ Միւլք, որ բանտարկուած էր Շահսեվէններու ապստամբութեան իբրեւ դրդապատճառ։ Փեթերսպուրկեան հեռագրի մը համաձայն նախորդ Շահը չաբաթ պիտի մեկնէր Ամատապատէ։ Հօրեղբայրը, Զէյլ էս Սալթանա, մեծագումար դրամ տուած է իր եղբօրորդւոյն ձեռնարկը յաջողցնելու համար։ Վճռական կռիւներու կ'սպասուի օրէ օր։ Փեթերսպուրկեան հեռագրի մը համաձայն, եթէ Շահը 30 հզմթ. մօտենայ Թէհրանի, Ռուս կառավարութիւնը զայն յաղթական պիտի նկատէ արիւնհեղութեան առջեւն առնելու համար։ Այս յայտարարութիւնը մտատանջութիւն կը պատճառէ Պարսիկ չրջանակներու մէջ, վասն զի նախորդ Շահը պաշտպանելու երեւոյթ ունի։ Անգ. Ժողովը միաձայնութեամբ 100,000 թուման որոշած է անոր գլուխը բերողին վարձքը, 20,000 Սալար էտ Տէօվլէինը բերողին վարձքը։ Անգղիոյ Արտաքին գործերու նախարարը երեսփ. Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Պարսկաստանի մէջ երկու կուսակցութիւններ կը պայքարին։ Առ այժմ Անգղիա ուշի ուշով դէպքերու ընթացքին կը հետեւի առանց միջամտելու։ Բայց երբ պարագաները աւելի վրդովիչ ըլլան, կարելի է որ իր ազդեցութեան չրջանակին մէջ օտարականներու կեանքն ու ինչքը պաշտպանել ձեռնարկէ։ — Հեռագրի մը համաձայն նախորդ Շահը երկուշաբթի մեկնած է Ամատապատէ 15,000 հետեւորդներով և 25 հզմթ. հեռու կը գտնուի Թէհրանէն։ Ուրիշի մը համաձայն մեկնած է դէպ ի Կիւմիւշթէփէ և անտի ալ անծանօթ վայր մը։ Ռուս եւանգղիական դեսպանները ծանուցած են Պարսկաստանի թէ Մէհմէտ Ալի Թոչակ ստանալու իրաւունքը կորնցուցած է այլեւս, քանի որ դրժեց Պարսկաստան չվերադառնալու իր խոստումը, և թէ իրենք այժմ չեն կրնար միջամտել։

Անգղիա. Խորհրդարանական ադգնագը լուծուած կրնայ համարուիլ։ Ինչպէս անցեալ չաբթու հեռագրալուրերու բաժնին մէջ հաղորդուեցաւ, երեսփ. Ժողովի երկուշաբթիի նիստը խռովալից եղաւ և վարչապետը չկրցաւ իր ձայնը լսելի ընել։ Ատենապետն ստիպուեցաւ նիստը փակել, անպայման յետաձգելով վիճաբանութիւնը։ Մր. Էսքուիթ յետոյ մամլոյ մէջ հրատարակեց ճառը զոր չկրցաւ խօսիլ երեսփ. Ժողովին մէջ։ Այդ ճառով վարչապետը կ'ընէ խնդրին պատմականը, կը ջատագովէ Թագաւորին տառանձնաշնորհէն օգտուելու իր ձեռնարկը, յոյս յայտնելով սակայն որ պիտի չհարկադրուի այդ վերջին միջոցը գործածել։ կը ցուցնէ թէ ընդդիմադիրներու պարտութիւնը ստորնացուցիչ հանգամանք չունի բնաւ և թէ չկրնար ալ բացարձակ նկատուիլ։ Երբ պատեհութիւն ունենան երկիրն համոզելու, կարող են ըստ օրինի փոխել օրէնքը իրենց նպաստաւոր կերպով։ Բայց առ այժմ պարտաւոր են կրել իրենց դիրքին անպատեհութիւնը։ Թայմս սաստիկ քննադատեց այս յայտարարութիւնը։ Սակայն ընդդիմադիրներու զայրոյթը արդարացնելով հանդերձ անտեղի գտաւ անոնց ծայրայեղութիւնները։ Լորտ Լէնստաուն նամակով մը իր կուսակիցներն հրաւիրեց աւելի յառաջ չտանիլ ընդդիմութիւնը, վստահացնելով թէ իրենք իրենց պարտքը լիովին կատարեցին, այսուհետեւ բոլոր պատասխանատուութիւնը կը մնայ միւս կուսակցութեան վրայ։ Այս հրաւէրին չատեր համակերպեցան, որոնց մէջ է նաեւ Կուսակցապետ Մր. Պալֆուր։ Շաբթուան մնացեալ օրերը խնդիրն այլեւս չյուզուեցաւ Խորհրդարանին մէջ։ Լորտերը յետաձգեցին երկուշաբթիի ժողովը և ուրիշ ատենախօսութիւններ։ —Երեքշաբթի (Օգս. 1) Վարչապետը երեսփ. Ժողովէն խնդրեց մերժել օրինագծին բոլոր փոփոխութիւնները բացի երկուքէն, որ անկարեւոր են։ — Արտաքին գործոց նախարարը անցեալ չաբթու Խորհրդարանին մէջ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Ալպանական և Մարոքեան խնդիրներուն վրայ։ Առաջինին համար ըսաւ թէ Թուրքիոյ ներքին խնդիրներէն է, բայց օտարներ ալ կը չահագրգռէ, մանաւանդ Թուրքիոյ դրացի տէրութիւնները, ուստի և Թուրքիա զարմանալու չէ որ տէրութիւնները հոգ կ'ընեն կացութեան համար։ Միջամտութիւն պիտի չըլլայ, վասն զի այդ պիտի նշանակէ նոր ըմբոստութիւն մը և արդի քաղաքականութիւնը հիմնովին փոխել։ սակայն այս ըսել չէ թէ համաձայնութիւն պիտի չըլլայ, երբ ծանր անհրաժեշտութիւն մը ծագի։ Երկրորդին նկատմամբ

ըսաւ թէ Անգղիա բանակցութիւններուն չմասնակցիր, զոհացուցիչ կարգադրութեան մը փափաքող է, բայց եթէ չհասնուի այդ, պատրաստ է ազդուապէս մասնակցիլ խնդրին քննութեան։ — Անցեալ չաբաթ կէսօրէ ետքը օդաչուական մրցում մը սկսաւ Անգղիոյ մէջ և չորեքշաբթի վերջացաւ։ Մրցանակն էր 10,000 Անգղ. ոսկի, զոր շահեցաւ Ֆրանսական նաւային սեղակալ Բոնօ, այլ անուամբ Պոմոն, զուտ 22 ժամու, 28 վայրկեանի և 18 երկվայրկեանի մէջ կատարելով 1,000 մղոնի ուղեւորութիւն մը, որու առաջին մասն էր Պրուքսլէնտ-Լընտըն (20 մղոն), երկրորդը Լընտըն-Էտինպըրօ (343), երրորդը Էտինպըրօ-Պրիսթըլ (383), չորրորդը Պրիսթըլ-Պրայթըն (214) և հինգերորդը Պրայթըն-Պրուքսլէնտ (40)։ Մրցման մասնակցեցան 21 օդաչու։ Ուրիշ Ֆրանսացի մը, Ժիւլ Վէտրին, երկրորդ հանդիսացաւ՝ միայն 1 ժամ, 9 վայրկեան և 47 երկվայրկեան ետ մնալով առաջինէն։

Մաբո։ Վիլհելմ կայսրը որոշեալ ժամանակէն 15 օր առաջ վերադարձաւ իր ծովային պտոյտէն և դժգոհ է Ակատիրի դէպքին անցնպատ ընթացքէն։ Անգղիոյ Արտաքին գործերու նախարարին յայտարարութեան վրայ բանակցութեան յաջողութեան յոյսերն աւելնալ սկսան։ Թանճէրի Գերմանի դեսպանը Մարոքի Արտաքին գործերու նախարարին յայտարարեց թէ Գերմանի յածանաւը կարուկ հրաման ընդունած է Ակատիր զօրք չհանել, և թէ ասոր հակառակ չերթղ զրոյցները անհիմն են։ Կը կարծուի թէ այս չաբթու խնդիրը կարեւոր երեւոյթ մը պիտի ստանայ։ Համպուրկէն Նիւրէմպէրկ կը պախարակէ Գերմանիոյ այս ձեռնարկը և համագերմաններուն կը վերագրէ զայն։ Կ'ըսէ թէ բարեմտութենէ և տրամաբանութենէ զուրկ են այնպիսիներ որ կ'ըսեն թէ Գերմանիոյ արժանապատուութիւնը պիտի վնասուի Մարոքեան խնդրին պատճառով։ Մեծ սխալ կը կոչէ նաեւ սա կարծիքը թէ Գերմանիա մեծ չահեր ունի Մարոքի մէջ և թէ դաւաճանութիւն է այդ չահերը լքանել։ Ընդհակառակն Մարոքեան գաղթավայր մը ապագայ վտանգաւոր բանակցութիւններու դուռ միայն կրնայ բանալ Գերմանիոյ համար։

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրափաղ։ Արդէն ծանուցուածներէն զատ, Պոլսոյ հրկիզեալներու համար հետեւեալ կարեւոր նուիրատուութիւնները եղան. Անատոլուի Երկաթուղիի Ընկ. 1,000 ոսկի, Թուրքիոյ Ազգ. Դրամատուն 4,000, Տնօրէն Սըր Էրնէսթ Քասէլ 2,000, Տէօյչէ Պանք 2,000, Վինըր Պանք Ֆէրայն 500, Վիլհելմ կայսր 20,000 մարք, Աւստրիոյ կայսր 20,000 ֆրանք, Աւստրեան կառավարութիւն 6,000, Պերլինի դրամատուներէն Պայերբէօտըր 1,000, ոսկի, Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ. 500, Նազըմէ Սուլթանուհի և Մէֆիա էֆ. 100ական, Սէլանիկի Քոմիթէ 300, Ծոյն Պատրիարքարան 200, Փավալայի Քոմիթէ 15, Թաղապետութիւն 150, Փրավէչթէի Թաղապետութիւն 30, Շիրքէթ և ուրիշ երկու հաստատութիւններ 150ական, Գալ. էֆ. Կիւլպէնկեան 270, Բաղաքապետութիւն 200, Թրամուէյի վարչութիւն 370։ Գաւառներէն հաց ղրկողներուն թելադրուեցաւ հայի տեղ դրամ ղրկել։ Վարչապետը երեսփ. Ժողովէն պիտի պահանջէ 180,000 ոսկի տրամադրել նպաստամատոյց յանձնաժողովին։ —Այրած չէնքերու պատերն ու ծխնելոյզները վար առնուեցան ուժանակով։ Սոյն հրդեհէն պետական գանձուն վնաս է 6,000 ոսկի այս տարւոյ կալուածատուրք, և 70,000 ալ յետնեալ տուրք։ — Մահմուտ Շէվքէթ փաշա բոլորովին ապաքինեցաւ և կիրակի կայսեր ներկայացաւ։ Երկուչաբթի ալ Ճիհանի կռուին մէջ վիրաւորուածներուն այցելութիւն տուաւ։ — Նախարարներու խորհուրդը որոշեց ներկայ տարւոյ ծախքերէն 3 միլիոն ոսկիի խնայողութիւն մը ընել։ Ըստ այսմ հրահանգ տրուեցաւ կուսակալներուն։ — Երկաթուղիներու չինութեան, հանր. հաստատութիւններու և եկեմտացոյցի բացերու համար Օսմ. կառավարութեան ու Օսմ. կայս. Պանքայի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ, որով 6—7 տարուան մէջ 30—40 միլիոն ոսկիի փոխառութեան գործողութիւն մը ապահովուեցաւ։ — Թղթատարական և հեռագրական վերատեսչութեան մէջ Շէֆեյէն ֆելէմի անունով դիւան մը հաստատուեցաւ, ուր պիտի դիմեն գանգատ ունեցողները անձամբ կամ գրութեամբ։ — Ծունաց Պատրիարքը չրջաբերականով մը ծնողաց յանձնարարեց իրենց զաւակները պահպանել իսլամացման վտանգներէն։ —Ազատութեան տօնին առիթով ներման արժանացածներուն միայն մին Հայ է, 8ը Ծոյն և մնացեալը Իսլամ։ — Հինդչաբթի առաւօտ հնամաղէ վարակեալներու համաղումարն եղաւ 194, որոնց 108ը մեռած են։ — Փարիզի Օսմ. դեսպան Նաւմ փաշա չաբթի գիշեր յանկարծամահ եղաւ։ Մարմինը յուղարկաւորութեան պաշտօնէ մը տեւե դէպ ի մայրաքաղաքս ճամբայ հանուեցաւ։ —Այս չաբթու մայրաքաղաքս ժամանեցին Հնդիկ սուլթանուհի Պէքըմ բազմաթիւ հետեւորդներով, եղբայրը Պահատուր խան և որդին, Անգղիոյ դեսպանը և Ալպանիոյ նախորդ հրամանատար Թորղուտ Շէվքէթ փաշա։ Մեկնեցաւ Իտալական դեսպանը, որու յաջորդն ալ անուանուած է։

Նահանջներ. Ալպանիոյ մէջ ապստամբներու յարձակումները չարունակեցին մինչեւ հրամանատարին ալ մեկնումէն եաքը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր։ Վերադարձողներու թիւը լրացող չաթթուան մէջ զգալի յաւելում մը չունեցաւ։ Բայց երեքշաբթիէ ի վեր, երբ Մոնթենեկրոի Օսմ. դեսպանը հնազանդութեան վերջին պայմանաժամին լրանալուն առիթով Փոտկորիցա գնաց և ապըստամբապետներուն հաղորդեց վերջնագրի պայմանները, զորոնք նախարարներու խորհուրդը հեռագրով հաղորդած էր անոնց անձնատուութեան նկատմամբ, իրերն սկսան յուսալից ընթացք մը առնել։ Չորեքշաբթի գիշերուան հեռագրի մը համաձայն քանի մը օրէն պիտի կարգադրուի ամէն բան։ Մալիսորներու բոլոր առաջարկները, բացի տէրութիւններու երաշխաւորութեան պայմանէն, ընդունուած են թեթեւ բարեփոխութիւններով. Անոնք զէնք պիտի կրեն, բայց ոչ քաղաքներու և չէկհաններու մէջ։ Կսկի է թէ զինաթափութեան խընդիր չկայ այլեւս։ Երկու տարի տուրք պիտի չվճարեն։ Յետնեալ տուրքեր ամբողջովին պիտի չնորհուին։ Ոչխար գլուխ 40-45 փարա պիտի տան։ Պայրաղտարները նահանգային և գաւառային պաշտօններու պիտի կրչուին ոչ թէ անուանմամբ, այլ գործով։ Պաշտօնեաներու ընտրութեան մէջ տեղային լեզուի տեղեակներ նախամեծար պիտի ըլլան։ Շքոտրայի ճամբաներուն չինուածքին պիտի ընծայուի։ Զինուորական ծառայութիւնը երկու տարի Շքոտրայի, մէկ տարի ալ Պոլսոյ մէջ պիտի մատուցանեն։ Վերադարձողները օրական ½ քիլօ եղիպտացորեն պիտի ստանան, նաեւ պիտի պատսպարուին ըստ արժանւոյն։ Մոնթենեկրօ ձախք պիտի չպահանջուի՝ Թուրքիոյ կողմէ Պոյանա գետին մաքրուելուն փոխարէն։ Միեւնոյն ժամանակ զինուորական ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է։ Նոր հրամանատարը իր սպայակոյտով չաթթի մեկնեցաւ և արդէն իսկ հասած է իր պաշտօնատեղին։ Զօրաց և սահմանագլխի կացութեան վրայ տեղեկագիր մը կ'սպասուի իրմէ։ Զինուորական առաքումներն ալ տակաւին կը չարունակուին։ —Սիւլէյման Պաշուչի ձերբակալումը կը հերքուի։ — Մակեդոնիոյ հրոսախմբերը չատցան և չհատան կութիւններու սկսան։ — Իփէկի զինուորներուն մէջ հնատախտ երեւցած է։ — Պուլկար հրոսապետ մը, մահապարտ Պերտալոկոս, յայղոյած է փախչիլ Սէլանիկի բանտէն։ — Հալէպի բանտին մէջ կռիւ մը ծագած է և ելքը եղած է 1-2 սպանեալ և 20 վիրաւոր։ — Հրձիգութեան բաղմաթիւ լուրեր կու գան գաւառներէն։ — Ճավիտ և Նաճի պէյերը մեծ ընդունելութիւն գտած են Տրապիզոնի և Կարնոյ մէջ։ — Եմէնի ընդհ. հրամանատարը կը հեռագրէ թէ Մեքքէի էմիրը Յուլ. 15ին չորս կարեւոր ճակատամարտ եաեւ մտած է Իպհա և վերցուցած է պաշարումը։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ չկան հեռագրաձողերուն քանդուած ըլլալուն պատճառով։

Ս.-Եջ. Ժող. Ազգ. Ընդհ. Վարչ. Պատ. Քրիստափոր Ճէհիզեան կիրակի Աստպազարի մէջ ա. ւետարանիչ Ձեռնադրուեցաւ իր ժողովրդին Եպիսկ. րանքով և Բիւթ. Միութեան Գործ. Ժողովին ո. րոշմամբ։ Ձեռնադրութեան քարոզը խօսեցաւ Վեր. Արսէն Շմաւոնեան, իսրատը կամ յորդորը Վեր. Տր. Հ. Ս. Պարնըմ։ Աղօթքը և ձեռը մատոյց Վեր. Ղ. Կարապետեան և խնդրին պատմականն ըրաւ Վեր. Յով. Ճէհիզեան։ — Իզմիրի քարոզիչ Պատ. Յ. Գառնիկեան հինգշաբթի առաւանացաւ Պարտիզակի մէջ Օր. Իպրաքսէ Նոտարեանի հետ։ Պսակը օրհնեց Վեր. Ա. Շմաւոնեան տեղւոյն եկեղեցիին մէջ։ — Գահիրէի եկեղեցիին համայ, հովիւ մը կը փընտռուի Հայերէն և Թուրքերէն քարոզող։ Այս պաշտօնն ստանձնել ուզողներ կրնան իրենց պայմանները ղրկել առ Mr. K. H. Guzelimian, P. O. Box, 885. Cairo, Egypt. — Աստուածաչունչի Ընկերութեան Կեսարիոյ գործակալ Տիար Նազարէթ Մոսիչեան վերջերս քանիերեք օր տեւող պատմ կատարած է Էվէրէկի, Թոմարզայի, Կէմէրէկի և ուրիշ չատ գիւղերու մէջ։ Մասնաւոր գոհունակութեամբ կը գրէ այդ կողմերու, մանաւանդ Թոմարզայի և Կէմէրէկի, հոգեւոր և կրթական նոր եռանդին ու ոգեւորութեան վրայ։ — Հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Պանծրմայի եկեղեցիին, Մէհմասայի փոխարէն. Գ. Բ. Տարմամեան էֆ. 161 դահ., Տր. Հապիպ Նազարեան 50, Փրոֆ. Վ. Ճ. Ճակոբեան 26, Վեր. Թ. Աբալեանեան 26, Վեր. Տ. Հ. Րէճէպեան 130, և Միս Գոլտ 36 դահ. 30 փարա։ — Թերթիս մէջ ծանուցում հրատարակել ուզողներէ կը խնդրուի նկատի առնել թէ անոր լեզուն Հայերէն է և ուստի Հայերէն լեզուով ըլլալու է ծանուցումը, քանի որ թարգմանութեան համար մասնաւոր վճարում պիտի չըլլայ։ Նաեւ կը խնդրուի չմոռնալ դրոշմատուրքի օրէնքը։ — Թղթակից մը վանէ կը գրէ մեզի թէ տեղւոյն նամակատունը կը մերժէ ծայրերը կտրուած պահարանով հրատարակելի յօդուածներ ընդունիլ լրագրի սակով, և զանոնք նամակ նկատելով լման տուրքի կ'ենթարկէ։ Թղթատարական վերատեսչութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս իրողութեան վրայ։

Հայ ժողո. Շաբթուան ամէնէն զգայացունց իրա-
կանութիւնն է Մուշի Սասքէօյէ հասած նամակ
մը, զոր Ալպոամբոր ստացաւ ու հրատարակեց
անցեալ շաբթու եւ որ տեղային Հայ ու օտար
գրեթէ ամբողջ մամուլին չրջանն ըրաւ շաբթուան
մէջ՝ չահեկան դիտողութիւններու ճոխ ատաղձ
հայթայթելով։ Նամակը կուսակալին այցելութիւ-
նը ու մեկնումը յիշելէ ետեւ կը խօսի նաեւ Դ.
զօրաբանակի ընդհ. քննիչ Մխիչիր Օսման փաչայի
այցելութեան վրայ և անոր կը վերագրէ չատ
ծանր, անճահ ու անուանարկիչ լեզու մը ընդհա-
նուր Հայութեան դէմ. Մխիչիրը, այդ նամակին հա-
մեմատ, իրեն բարի գալուստ մաղթել փութացող
Հայ քահանային ու ընկերներուն ըսած է թէ Դուք
կ'ուզէք որ Համիտիէներուն վերցուին, լաւ. վեր-
ցուցէք նախ Դաշնակցականները, և ահա անոնք
եւս կը վերցուին։ Անարգած է Հայոց մեծարանք-
ներուն և թախանձանքներուն կարեւորութիւն
տուող քաղաքական պաշտօնեաները և սպառնա-
ցած է թէ Հոյթի ոճիրներուն համար ձերբակալ-
ուած քանի մը Քուրդերն ալ չուտով պիտի արձակ-
ուին։ Այս նամակը հաստատող բան մը ցարդ հա-
սած չէ, կ'ըսուի, Պատրիարքարան, ոչ ալ ձեռնհաս
իշխանութիւններուն։ Դժուար է արգարեւ հաւա-
տալ որ զօրաբանակի քննիչ զինուորական բարձր
պաշտօնատար մը, որպիսի է Մխիչիր Օսման փաչա,
խօսած ըլլայ այդ ոճով։ Սակայն սոյն նամակին
թուականէն երկու չաբաթ ետքը հեռագիր մը հա-
սաւ թէ, կուսակալին հրամանին հակառակ, Հոյթի
զինուորները սկսան մեկնիլ անծանօթ պատճառնե-
րով։ Այս յոյժ տագնապեցուցիչ լուրը չաբաթ Բ.
Դրան հաղորդուեցաւ, որպէս զի պարտուպատա-
չանը տնօրինուի հանրային խաղաղութիւնը ան-
վրդով պահելու համար գաւառին մէջ։ Նոյն ա-
ռիթով խնդրուեցաւ նաեւ Կիլիկեան որբանոցներուն
յատկացուած 10,000 ոսկիի գումարը։ Պատե-
րազմական նախարարութիւնը Պատրիարքարանի
պատասխանեց թէ Հոյթի զինուորները յետս կո-
չելու որոշում չկայ, ընդհակառակն որոշուած է որ
մինչեւ աշուն հոն մնան։ Մխս կողմէ, Ներքին
գործերու նախարարը այս խնդրին առիթով իրեն
դիմողներուն զարմանք միայն յայտնած է, և չէ
վարանած ըսել թէ այդպիսի միտքեր յայտնող մարդ
մը չկրնար պաշտօն վարել սահմանագրական երկրի
մը մէջ։ Եւ անսահման վստահութիւն յայտնելով
Հայ ազգին անձնուիրութեան ու հաւատարմու-
թեան վրայ՝ հեռագրով տեղեկութիւն ուզած է
նահանգին կուսակալէն։ Մշոյ Առաջնորդը այդ հե-
ռագրէն չաբաթ մը առաջ գրելով կ'ըսէ թէ կու-
սակալը Հոյթէ մեկնեցաւ գործերը Մոտկանի կա-
ռավարչին, Մուշի ոստիկան զօրաց հրամանատա-
րին և տեղւոյն գիւղապետին յանձնելով։ Ժողո-
վուրդը սաստիկ տագնապած է, մանաւանդ թա-
ղավանքցիները, որոնց յայտնի կ'սպառնան Քուր-
դերը վրէժ լուծել, երբ զօրքերը մեկնին։ Կառա-
վարական պաշտօնեայ մը իսկ ըսած է թէ, եթէ
զինուորները մեկնին առանց ոճրագործները ձերբա-
կալելու, ոստիկան զինուորներն ալ պիտի ոտիպ-
ուին մեկնիլ։ Պաշտօնեաները, քաղաքական թէ
զինուորական, քիչ բացառութեամբ նախապաշար-
ուած են Հայերու դէմ և համակիր են Քուրդե-
րուն։ Ոճրագործներէն բաղդատաբար նուազ յան-
ցաւորները բռնուած են և ասոնք դիւրաւ կը պրծին
արդարութեան ձեռքէն։ Բուն ոճրագործները չեն
բռնուիր և եթէ բռնուին՝ կ'արձակուին այս ու այն
բարուրանքով։ Պիթլիսի Առաջնորդն ալ կը գրէ թէ
իր թեմը Հոյթի չափ ծանր վիճակի մէջ չէ ընդհան-
րապէս, բայց Խիզանի և Մոտկանի գիւղացիները ան-
հանդուրժելի կացութեան մէջ են։ Ընդհանուր քըն-
նիչի մը այցելութեան անհրաժեշտ պէտք կ'զգացուի։
—Զօրեքչաբթի Խառն ժողովը ցաւ յայտնեց Օսման
փաչայի վերոյիշեալ խօսքերուն համար և որոշեց
թագրիր մը գրել կառավարութեան։ Կ'երեւի թէ
Առաջնորդը Հոյթ գացած ըլլալով չպատգած է իր
տեղեկագրութիւնը և ժողովը գործի ձեռնարկած
է կա՛մ անոր այդ տեղեկագրին և կամ Մուշի Սասքէօյի քահանային նամակին հիման վրայ։
Ժողովը նաեւ ընդունեցաւ Ստամպոլցւոց էֆ.ի
հրաժարականը։ — Հարստահարութեան ու սպա-
նութեան բաղմաթիւ ու չաճախագէպ լուրերու
մէջ իրրեւ բացառութիւն ուրախութեամբ կ'ար-
ձանագրենք թէ Վանի կառավարութիւնը Շահպա-
զի գիւղի հողատէր Հայերուն յայտարարած է թէ
խաբգախ Շէյխի մը հողերը իրենցն են և իրենցը
պիտի ըլլան այսուհետեւ։ — Քղի գաստապայի մէջ
ամառնային վարժապետանոց մը բացուած է Հա-
յերու և Հայ Աւետարանականներու համար։ —
Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի ուսուցիչներէն
Մրնաս էֆ. Ծալեան Գահիրէ ուղեւորեցաւ իբրեւ
տնօրէն տեղւոյն Ազգ. վարժարանին։ — Կիկիկիոյ
կաթողիկոսը յաջողած է հաշտեցնել Եոզղատի պա-
ռակտեալ ժողովուրդը։ — Էջմիածնի Թանգարա-
նին մէջ գտնուած է մագաղաթ մը, որու վրայ կը
տեսնուին կարսի վերջին Թագաւոր Գագիկ Բագ-
րատունիի, Թագուհիին և աղջկան մանրանկար-
ները։

اوه‌دار هفته‌لق عزبه — درسعادتده بابل هاوسده — مدير مسئول ـ صموئيل ق. هاروتيونيان

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բժնեգին 40 Դհ.
Ամերիկայի հմր 2 Տոլ.
Անգղիոյ ,, 8 շիլին
Ուրիշ երկրու ,, 10 Ֆր.
Ցուցակը 40 փարա
Առանձին գիները կանոնաւոր

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
—·—
Խմբագիր Հ. Ս. Պարնըմ
—·—
Պայազէտ Հասցէ,
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY
—·—
EDITOR H. S. BARNUM
—·—
American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS
An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. $ 1.
England Shils. 8
Other countries Frs. 10.
Single Copy 40 Paras
Advertising rates on application

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԳՈԼԷՋ ԻԻՍԿԻԻՏԱՐ

Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճը կը բացուի Սեպտ. 14ին։ Այս Գոլէճը Թուրքիոյ մէջ միակ հաստատութիւնն է որ կանանց բարձրագոյն կրթութիւն կու տայ։ Այս վարժարանին մէջ կ'ուսանուին՝ Գիտութիւնք, Պատմութիւն, Ուսոզութիւն, Դրականութիւն, Մանկավարժութիւն, Փիլիսոփայութիւն և Լեզուներ։

Գոլէճը չորս տարուան դասընթացք մը ունի։ Անգղիերէն չգիտցողներուն դիւրութեան համար մանաւանդ դասարան մը բացուած է այդ լեզուին ուսուցման համար։

Իւսկիւտար՝ Օր. Տայեանի, Ատափազարի Հայոց հին վարժարանի և ուրիշ համահաւասար հաստատութեանց չրջանաւարտները Գոլէճի առաջին կարգը կ'ընդունուին առանց քննութեան։

Գոլէճի Նախապատրաստական Բաժինը կը գըտնուի Առնաւուտգիւղ։ Կ'ընդունուին միայն այն աշակերտուհիները, որոնք տասը տարեկանէն վեր են։

Դիչերօթիկները պէտք է օր առաջ դիմեն և 2 ոսկի աւանդ ձգելով ապահովեն մուտքը առաջիկայ տարուան համար։

Դիմել Տնօրինութեան, Առնաւուտգիւղ, ամէն երեքշաբթի օրերը, առտու ժամը 10—12։

1—5

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈԼԷՋ ԱՑՆԹԱՊ

Գոլէճին 36րդ տարեշրջանը, եթէ Տէրը կամի, պիտի սկսի 1911 Սեպտ. 13ին (Ը. Ե.), կը սպասուի որ մինչեւ այն առեն բոլոր ուսանողները կարգադրեն իրենց վճարումի, հաչիւի և նման գործերը։ Անոնք՝ որ կ'ուզեն արձանագրուիլ կամ իրենց դպրոցական թուղթերը վճարելով իրենց կարգերը ցուցնող տոմսակները (class card) *առնել՝ Սեպ. 11 և 12րդ օրերը պէտք է դիմեն Տեսչութեան։*

Ցերեկեաններու դպրոցական տարեթուղթն է Նախակրթարանի համար՝ 2, Գոլէճի համար՝ 3 Օսմ. ոսկի. իսկ դիչերօթիկները 10 Օսմ. ոսկի եւս պէտք է վճարեն։

Մուտքի քննութիւններու ցուցակը

Եչ. Սեպտ. 7. (Ն. Տ.) Հայերէն և Հին կտակարան։

Ուր. » 8 Տաճկերէն և Աչխարհագրութիւն։

Շբ. » 9 Անգղիերէն և Համառօտ Պատմութիւն։

Բչ. » 11 Բնական Աչխարհագրութիւն, Բնագիտութիւն, Օսմանեան և Հայոց Պատմութիւն։

Գչ. » 12 Թուաբանութիւն, Ալճեպրա և Քրիստոսի կեանքը։

Այն ուսանողները, որոնք կ'ուզեն քննութիւն տալ, պէտք է ճիչդ ժամանակին ներկայ գտնուին։ Հակառակ պարագային քննութիւններու մասնակցելու համար մասնաւոր վճարում (fee) *վճարել պէտք են։*

Պայմանաւոր քննութիւններն (conditional examinations) *ալ վերոյիչեալ նոյն օրերը տեղի պիտի ունենան։*

Ցայտագիր և աւելի տեղեկութիւն ունենալ փափաքողներ կրնան դիմել Գոլոճի Նախագահին,
Տր. Մէրիլի, Այնթապ։ 1—6

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ Ա. Ց. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ՓԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ